

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

**АЙЧЫННЫ ТУРЫЗМ
ШУКАЕ ПАРТНЁРАЎ**

2 стар.

СЛУЖБА ВЫРАТАВАННЯ "01"

2 стар.

СТАСУНКІ

ДНІ ЯРАСЛАЎСКОЙ ВОБЛАСЦІ

2 стар.

НАРОДЫ БЕЛАРУСІ: ТАТАРЫ

**ПРАЗ ПРЫЗМУ ЧАСОЎ І
АБСТАВІН**

4—5 стар.

**БЕЛАРУСКАЕ ВЯСЕЛЛЕ
ПЕРАЗОВЫ**

5 стар.

**ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ ПІСЬМЕНІКА
Віктара ЧАРОПКІ**

4 стар.

КІНОШНЫЯ БАЙКІ Дамітрыя МІХЛЕВА

LOVE STORY

8 стар.

УРАЖАННІ

**СВЕТ МОДЫ —
ГЭТА СПАКУШЭННЕ**

6 стар.

ЛІТАРАТУРНАЯ ГАСЦЁЎНА

Улдас БЕРЗЫНЬШ. "СУВЯЗЬ ПАКАЛЕННЯЎ. СНЫ."

7 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

26 верасня 2001 года

Цана 114 рублёў

№ 39 (2753)

E-mail: golas_radzimy@tuf.by

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

АФІЦЫЙНАЕ МЕРКАВАННЕ

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

БЕЛАРУСЬ — частка сусветнай супольнасці

**З ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ КІРАЎНІКА МІНІСТЭРСТВА
ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ БЕЛАРУСІ Міхаіла ХВАСТОВА**

(Адбылася 13 верасня 2001 года).

— Паважаныя калегі, рады сустрэчы з вамі. Хаця падзеі, якія мы перажываем, ускалыхнулі свет. Я маю на ўвазе тэрарыстычныя акты ў Вашынгтоне і Нью-Йорку. Няма прабачэння тым, хто гэта арганізаваў, і арганізацыям, што падтрымліваюць такіх дзеяч. Прэзідэнт краіны А. Лукашэнка выказаў спачуванні Прэзідэнту ЗША і зрабіў заяву, у якой гаворыцца, што амерыканскі народ у гэты цяжкі час павінен аб'яднацца і згуртавацца вакол сваёго прэзідэнта, каб даць належны адпор тым, хто арганізаваў гэтыя тэрарыстычныя акты. Па даручэнні Прэзідэнта я наведваю пасольства ЗША ў Мінску і пакінуў запіс у кнізе спачуванняў.

Другая тэма, якую збіраюся сёння закрануць, — вынікі прэзідэнцкіх выбараў у нашай краіне. Наша краіна, згодна з сваім міжнародным абавязацельствам, правяла іх адкрыта.

Мы запрасілі вялікую колькасць назіральнікаў з Еўропы і іншых рэгіёнаў свету. Усяго было акрэдытавана каля 800 чалавек, прык-

ладна такая ж колькасць, крыху менш, акрэдытаваных журналістаў. Мы прымалі місію назіральнікаў ад СНД у складзе 20 чалавек, місію Асацыяцыі арганізатараў выбараў краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Гэта былі доўгатэрміновая і кароткатэрміновая місіі. Прадстаўнікоў з 10 краін — 64 чалавекі, міжнародную місію, разгорнутую пад эгідай БДПЧ АБСЕ, якая складалася з місіі Еўрапарламента — 10 чалавек, з місіі Парламенцкай Асамблеі Савета Еўропы — 12 чалавек, з місіі Парламенцкай Асамблеі АБСЕ — 57 чалавек і ўласна місіі БДПЧ — 12 чалавек. Гэта ключавая група, якая дзейнічала ў перыяд выбараў.

Усяго на двухбаковай аснове было запрошана 259 назіральнікаў з 34 краін і 6 міжнародных арганізацый, у тым ліку 114 парламентарыяў, якія прадстаўлялі больш за 20 краін і 5 міжнародных арганізацый. Было 15 доўгатэрміновых назіральнікаў, што дзейнічалі пад эгідай БДПЧ АБСЕ.

— Закачэньне на 3-й стар.

РАСІЯ

14—15 верасня ў горадзе Валгаградзе ў Дзяржаўным гісторыка-этнаграфічным і архітэктурным музеі-запаведніку "Старая Сарэпта" прайшоў сёмы Міжнародны фестываль нацыянальных культур "Сарэптскія сустрэчы".

Традыцыйна ў фальклорным свяце ўдзельнічалі самадзейныя і народныя калектывы Валгаградскай і Саратаўскай абласцей, а таксама Калмыкіі. Упершыню валгаградцы ўбачылі выступленне беларускага фальклорнага гурта — ансамбля народнай песні "Ярыца" з горада Любань Мінскай вобласці.

Прымалі гасцей у Валгаградзе дырэктар музея-запаведніка "Старая Сарэпта" М. Табакоў, генеральны дырэктар завода "Волжскі аргсінтэз", старшыня таварыства дружбы "Валгаград — Беларусь" М. Старавойтаў.

Валгаградцы сардэчна віталі гасцей фестывалю. На сустрэчу з артыстамі прыйшлі беларусы горада, для якіх гэта было выдатнай мажлівасцю далучыцца да роднай культуры, бо многія ўжо нарадзіліся ў Расіі і ніколі не былі ў Беларусі.

Адбылася ўстаноўчая канферэнцыя па стварэнню нацыянальна-культурнага аб'яднання "Беларусы Валгаградскай вобласці", на якой зацверджаны статут, абраны Савет і яго старшыня — Г. Тозік. Хутка адбудзецца з'езд мясцовых беларусаў з мэтай стварэння беларускай культурнай аўтаноміі.

Савет аб'яднання "Беларусы Валгаградскай вобласці".

ФУТБОЛ

НЕ ДЗЕЛЯ ВЫНІКУ...

Сёння беларускі футбол знаходзіцца на своеасаблівай стадыі развіцця. І калі ў зборнай у апошні час назіраецца заўважны прарыв у прынцыпова новую якасць, што ў першую чаргу звязана з вяртаннем у Беларусь трэнера Эдуарда Малафеева, то на клубным узроўні падобнага прагрэсу пакуль не назіраецца. І таму ўдзел беларускіх клубаў у еўракубках носіць у большасці сімвалічны характар і

ЧУЙНЫ, МУДРЫ, МУЖНЫ ДА 70-х УГОДКАЎ Ніла ГІЛЕВІЧА

Я ўдзячны рэдакцыі за магчымасць адрасаваць суайчыннікам нататку пра маштабна-адметную постаць у беларускім прыгожым лісьменстве — народнага паэта Ніла Гілевіча. Ды задача мая няпростая, бо выказваюцца пра такую асобу — што ахаліць неабдымае.

Калі ўглядаешся ў асобу Ніла Гілевіча, калі думаеш пра якасці, рысы Майстра, міжволі фонам бярыш усю айчынную літаратуру. На шырыню творчага дыяпазону, жанравую размаітасць, на ўдалае выкарыстанне мноства вобразаў, сюжэтаў ды эпізодаў з народнага жыцця, фальклорнай пазтэкі, як мне здаецца, Ніла Гілевіча мог натхніць найперш Якуб Колас. І сюжэтны верш, і схільнасць да выразнай апавядальнасці ў пазэі — гэтыя рысы яго творчасці таксама блізкія да коласавскіх. Шлях рэалізму, на якім ён так упэўнена сябе пачувае, грамадзянская і мастакоўская смеласць — гэта ўвогуле ў лепшых традыцыях беларускай літаратуры — ад аўтараў вядомых ананімных пазэм, ад Францішка Багушэвіча, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча і да Пімена Панчанкі. Уменне выказаць сябе, свае пачуцці, думкі, назіранні ў самых розных вершаваных формах, уласцівых перш за ўсё

еўрапейскай пазэі (назаву хоць бы вянок санетаў Ніла Гілевіча "Нарач", 1964), асацыіруецца з майстэрствам Максіма Багдановіча.

Але мяне, беларуса, найбольш уражвае і радуе тое, што Ніл Гілевіч цягам усёй сваёй творчасці выступае як паслядоўны патрыёт нашай шматпакутнай Бацькаўшчыны — за безвіны вінаватую беларускую мову, культуру, за адраджэнне нацыянальнай свядомасці, а ў апошнія гады і супраць нацыянальнага нігілізму. Зразумелыя і прыцягальныя гілевічэўскія прыгажосць лірыкі, моц публіцыстыкі, дасціпнасць гумару, сакрушальная сіла сарказму, багачце эпічнага палатна, кампетэнтнае слова пра унікальную пазтэчную і спеўную спадчыну беларусаў, пераствораныя на матчынай мове ўзоры творцаў замежных.

НА ЗДЫМКУ (з архіва): Алесь АДАМОВІЧ, Ніл ГІЛЕВІЧ, Васіль БЫКАЎ.

— Закачэньне на 6-й стар.

МЯСЦОВЫ ЧАС

КІРМАШ...

Няма, відаць, з'явы больш старажытнай, чым гэта гандлёвае мерапрыемства.

Нашы далёкія продкі яшчэ пры першабытнаабшчынным падзе сустрэліся, каб абмяняцца прадуктамі сваёй працы. Гэта і быў праваобраз пазнейшых кірмашоў з больш развітай сістэмай гандлю. На Беларусі першы кірмаш афіцыйна дазволілі ў 1498 годзе ў Полацку. Кірмашы звычайна прымяркоўваліся да рэлігійных свят ці пэўных пор года, ад якіх і паходзіла назва кірмашу: восеньскі, калядны і гэтак далей.

— Закачэньне на 2-й стар.

Сяргей КАЙКО.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

У якім стане сёння справы Беларусі ў галіне турызму, як унутранага, так і міжнароднага, ці могуць нашы суайчыннікі за мяжой унесці свой уклад у развіццё галіны? Пра гэта — інтэрв'ю нашай газеце намесніка міністра спорту і турызму Беларусі Часлава ШУЛЬГА.

Часлаў ШУЛЬГА.

— Перш за ўсё я хацеў бы сказаць: замежныя СМІ моцна заніжаюць магчымасці нашай краіны ў галіне турызму. Дакладна магу сцвярджаць: спецыялісты, як айчыныя, так і замежныя сведчаць: нават на тэрыторыі Гомельскай вобласці дастаткова чыстых раёнаў, у якіх можна развіваць, скажам, водны турызм. Не кажучы ўжо пра паўночныя і заходнія рэгіёны, якія адпавядаюць усім сусветным стандартам.

Хачу прывесці толькі адзін факт: як вядома, няма лепшага індыкатара чысціні акаляючага асяроддзя, чым бабры, якія пакідаюць забруджаныя мясціны. Дык вось, на Браслаўскіх азёрах так імкліва вырасла папуляцыя баброў, што адміністрацыя запаведніка вымушана даваць ліцэнзію на іх адлоў.

Зразумела, Беларусь — не Парыж або Прага ў сэнсе колькасці помнікаў даўніны, але і ў нас ёсць чым ганарыцца. Вялікі паток заходніх турыстаў, што накіроўваецца ў Расію, або падарожнікі са скандынаўскіх краін, якія перасякаюць Беларусь транзітам, маюць магчымасць пазнаёміцца з цудоўнай беларускай прыродай, нашымі ўнікальнымі запаведнікамі, уба-

чыць буйнейшыя рэкі Еўропы — Днепр, Заходнюю Дзвіну, Нёман... І хача візітоўкай Беларусі стала Белавежская пушча, у нас ёсць таксама іншыя запаведныя мясціны, куды магчыма арганізаваць так званыя "экалагічныя туры". Яны апошнім часам вельмі папулярныя на Захадзе, дзе прырода "прычасаная" і ледзь не кожнае дрэва абцягнута стужкай. У нас жа можна любавачца першаазданымі куткамі прыроды, тымі жывёламі, птушкамі, раслінамі, якія зніклі на Захадзе.

— Якія спадзяванні вы ўскладаеце на беларусаў, што жывуць за межамі гістарычнай радзімы?

— Надзвычай вялікія! У снежні мінулага года прынята нацыянальная праграма развіцця турызму ў Беларусі на бліжэйшыя пяць гадоў, дзе расстаўлены асноўныя акцэнтны дзяржаўнай палітыкі ў гэтай галіне. І адзін з прыярытэтаў, як я ўжо казаў, — падтрыманне і

АЙЧЫННЫ ТУРБІЗНЕС ШУКАЕ ПАРТНЁРАЎ

развіццё "настаўлівага турызму". Не выпадкова каля 40 працэнтаў замежных наведвальнікаў нашай краіны складаюць беларусы, што жывуць за мяжой. Дзве трэці з іх — цяперашнія жыхары краін-суседзяў: Расіі, Латвіі, Літвы, Польшчы. Прычым, колькасць такіх наведванняў расце.

У Гродна адзін раз у два гады праводзіцца фестываль нацыянальных меншасцей Беларусі. Дык вось, у 2000 годзе жадаючых трапіць на яго было так многа, што мы не змаглі задаволіць усе заяўкі. Фарміруючы "турыстычны прадукт", у першую чаргу хацелі б паказаць гасцям нашы карані і традыцыі. Дзяржава максімальна падтрымлівае фальклорныя фестывалі, а таксама "Славянскі базар у Віцебску", "Залаты шлягер" і іншыя. Гасці і ўдзельнікі такіх мерапрыемстваў атрымліваюць магчымасць аглядаць выдатныя мясціны ў радзусе палутара-дзвюх гадзін язды. Напрыклад, у Віцебску многае звязана з імем Марка Шагала, сусветна вядомага мастака, а на Гродзеншчыне, асабліва ў Лідзе і Навагрудку, — з імем Адама Міцкевіча. Не выпадкова мы ўжо атрымалі прапанову з Польшчы стварыць карту ўсіх памятных мясцін Беларусі, звязаных з польскай культурай, з улікам таго агульнага, што ёсць у нашых краін. Акрамя карты, плануем скласці даведнік — у першую

чаргу для палякаў, якія збіраюцца наведваць Беларусь.

Ёсць таксама ўсходнееўрапейскі праект па захаванню каштоўнасцей еўрапейскай культуры. Мы ўлічваем таксама, што 25 працэнтаў турыстаў, якія наведваюць Літву, — яўрэі, многія з якіх звязаны і з Беларуссю.

Такім чынам, калі казаць пра канкрэтны ўклад нашых суайчыннікаў, якія сёння жывуць за межамі Беларусі, ён найперш бачыцца нам у дапамозе па ўстанаўленню кантактаў нашых тураператараў з калегамі з тых краін, дзе зараз жывуць беларусы. І мы гатовы запрасіць усіх зацікаўленых асоб у Беларусь і прадэманстраваць усе нашы магчымасці. Можна паказаць ім этнічную вёску з "жывымі" народнымі промысламі, дзе старыя традыцыі атрымліваюць новы імпульс. Больш таго, турысты самі могуць паспрабаваць сябе ў народных рамёствах. А калі ў некага з суайчыннікаў ёсць свае прапановы, мы гатовы іх выслухаць напрамую або праз газету "Голас Радзімы", такія звароты прымуду і нашы дыпламатычныя прадстаўніцтвы за мяжой.

— Але, верагодна, сучасны ўзровень развіцця турыстычнай галіны патрабуе і новых падыходаў!

— Так. Сёння мы пакутуем ад недастатковага ўзроўню падрыхтоўкі кадраў, бо рыхтуем іх тэарэтычна, без стажыровак у

развітых турыстычных краінах. Таму, калі будучы нейкія прапановы ад нашых суайчыннікаў не конт устанаўлення кантактаў не толькі з фірмамі, але і з навукавымі ўстановамі, дзе рыхтуюць спецыялістаў для сферы турызму, будзем вельмі ўдзячныя. Бо, папрацаваўшы "там" на радывых пасадах у гасцінічных або турбізнесе, яны зразумеюць стандарты, узровень, на якім павінны працаваць і адпаведныя ачыныя службы. Ды і вопыт тураператараў маюць патрэбу такіх стажыроўках. Мы з задавальненнем прынялі запрашэнне Егіпта: 18 чалавек з Беларусі спецыялісты гасцінічнага бізнесу стажыраваліся там, знаёміліся з пастаноўкай справы ў гэтай краіне. І зараз гэтыя спецыялісты кажуць, што пасля пазездкі ў іх многае проста адкрыліся вочы.

І хача сёння у нас маюць ліцэнзію 504 фірмы, толькі прызначаныя лідэры, такія як "Белінтурыст", "Знешінтурыст", "Сані-травэл", "Мэрлін-тур" і некаторыя іншыя, добрасумленныя арганізацыі падтрымліваюць дастаткова высокі ўзровень абслугоўвання.

У Мінску штогод праходзяць спецыялізаваныя выставы: "Турбізнес" — у першай дэкадзе снежня і "Адпачынак" — у другой палове красавіка. Першы падводзіць вынікі лета і робіць прапановы на зімовы перыяд, другая дапамагае людзям арыентавацца ў новых прапановах на наступнае лета. Звычайна на такіх выставах прадстаўлены не толькі айчыныя фірмы, але і замежныя. А інфармацыю можна атрымаць у любым беларускім дыпрадстаўніцтве.

Так што — шчыра запрашаем!

Гутарыць Аляксей КОЛА

СТАСУНКИ

Як мы ўжо паведамлялі, у верасні ў Беларусі прайшлі Дні Яраслаўскай вобласці. Гэта быў прыгожы адказ на Дні беларускай культуры ў Яраслаўскай вобласці ў верасні 1999 года.

«ЭХ, ПОЛНЫМ-ПОЛНА МОЯ КОРОБУШКА...»

Гэтай рускай народнай песняй і музыкой званоў віталі расійскія артысты ўдзельнікі прэзентацыі прамыслова-інфармацыйнай выстаўкі Яраслаўскай вобласці ў Нацыянальным выставачным цэнтры "Белэкспа". Больш за 40 прадпрыемстваў гэтага рэгіёна Расіі ўжо звязаны з Беларуссю эканамічнымі пагадненнямі, і ўзаемавыгадныя кантакты пашыраюцца. Безумоўным лідэрам на выстаўцы быў Яраслаўскі матарны завод. 15 працэнтаў (а гэта 15 000 штук) дызельных рухавікоў, што выпускае гэты гігант, пастаўляюцца ў Беларусь. На пляцоўцы каля НВЦ "Белэкспа" выстаіліся аўтамабілі МАЗ, БелАЗ, МаАЗ, цягачы "Волат", камбайны "Гомсельмаш", на якіх мацуюцца яраслаўскія матары.

Традыцыі беларуска-расійскага партнёрства даўня. З 1946 года супрацоўнічаюць Мінскі аўтамабільны і Яраслаўскі матарны заводы. Супольная расійска-беларуская праграма развіцця дызельнага аўтамабілебудавання дазваляе ім выпускаць сучасныя рухавікі адпаведна міжнародным стандартам і павышаць канкурэнтаздольнасць беларускіх машын на сусветным рынку.

У рамках Дзён Яраслаўскай вобласці ў Нацыянальным мастацкім музеі дэ-

манстравалася выстаўка жывапісу Сяргея Сімакова (айца Сяргія) "Свет духоўны". Было прадстаўлена 25 палотнаў, прысвечаных святым падзвіжнікам рускай праваслаўнай царквы, свяціцелям і выдатным асобам, тым падзеям рускай гісторыі, для якіх вялікае значэнне мела хрысціянскае асэнсаванне быцця, нападненне яго духоўным святлом. З беларускай тэматыкі вызначаліся карціны "Прызначэнне Ефрасіні Полацкай" і "Святый мучанік літоўскія Антоній, Іаан і Яўстафій".

Пасля працоўнага дня на стадыён прыйшлі мінскія аўтазаводцы, каб паглядзець футбольную сустрэчку мясцовай каманды "Тарпеда" з камандай "Імпульс" Яраслаўскага завода дызельнай апаратуры. Матч скончыўся з вынікам 2:2, чым гаспадары і гасці былі вельмі задаволены.

У канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі прайшоў вялікі канцэрт майстроў мастацтваў і самадзейных артыстаў Яраслаўскай вобласці. А назаўтра адбыўся супольны гала-канцэрт беларускіх і расійскіх выканаўцаў.

Прамыслова-інфармацыйная выстава доўжылася яшчэ тры дні — яраслаўскія вытворцы знайшлі новых партнёраў.

Віктар МАЦЮШЭНКА.

МЯСЦОВЫ ЧАС

— Пачатак на 1-й стар.

Найбольшую цікавасць заўсёды выклікалі восеньскія кірмашы. Бо гэта час, калі ў асноўным завершаны гаспадарчыя працы ў вёсцы, паспеў ураджай і ёсць што прапанаваць пакупнікам. А самім вяскоўцам набыць розныя прамысловыя тавары, купіць абновы ды проста трохі "шыкануць" са знаёмымі за чаркай з добрай закускай.

Традыцыя кірмашоў захавалася і па сённяшні дзень. Не знойдзеца раённага цэнтры, дзе б не ладзіўся восеньскі кірмаш, да якога многія спецыяльна рыхтуюцца загадзя. І прадаваць вязуць сюды не абы-што, а та-

КІРМАШ...

вар вышэйшага гатунку. На Палессі такія асобы кірмаш штогод адбываецца ў Жыткавічах. Сюды едуць не толькі з усяго раёна, але і з суседніх. Чым толькі тут не гандлююць! Гароднінай і садавінай, рыбай і мёдам, вырабамі майстроў керамікі і дрэвапрацоўкі, саджанцамі плодовых дрэў... Пра бульбу і не кажу — яна на першым месцы. Можна набыць кароўку ці парсочка на гадаванне, курэй і качак. Карацей кажучы — прапаноўва на любы густ.

І нашых чытачоў я запрашаю зазірнуць на Жыткавіцкі восеньскі кірмаш, каб адчуць сябе яго ўдзельнікамі.

НА ЗДЫМКАХ: купіў — і адпачыў (на 1-й стар.); з пакупкамі; што за кірмаш без цыгана, што за цыган без каня.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

СЛУЖБА ВЫРАТАВАННЯ «01»

ПІТБУЛЬТЭР'ЕР ПАКУСАЎ НЕКАЛЬКІ ЧАЛАВЕК

Ад дзяжурнага аднаго з РАУС стапіцы пункт сувязі Рэспубліканскага атрада спецыяльнага прызначэння (РАСП) Міністэрства па надзвычайных сітуацыях папярэдзіла паведамленне, што ў двары дома па праспекце Скарыны пітбультэр'ер пакусаў некалькі чалавек. У момант прыбыцця на месца здарэння падраздзялення РАСП двары названага дома сапраўды бегалі пітбультэр'ер з ашыйнікам. З дапамогай звычайнай пятай і пажарнага багра сабаку паспеў ужо пакусаць чатырох чалавек, зладзілі. Пацярпелых даставілі ў медыцынскія ўстановы горада. Сабаку ж перадалі ветэрынарам.

ВОЗЕРА НА ДАХУ

У 23.00 дапамога спецыялістаў-выратавальнікаў спатрабілася работнікам жылыва-эксплуатацыйнай службы, каб ліквідаваць "возера" на даху шматпавярховага дома па вуліцы Старажоўскай. Пасля навалы нічы ўзровень вады на даху склаў 20 сантыметраў на плошчы 200 квадратных метраў.

МЯДЗВЕДЗІЦА НАПАЛА НА ЖАНЧЫНУ

Гэта здарэнне адбылося ў суботу прыкладна ў адзінцаць гадзін раніцы. У першую ную выратавальнікам РАСП прыйшлося быць у ролі ўтаймавальнікаў дзікай жывёлы. У Мінскім гарадскім запарку з вальера вырвалася мядзведзіца. Ад кіпсороў дрэва пажарнага звера пацярпела жанчына.

Выпадак здарыўся ў час кармлення. 37-гадовая заатэхнік і малады памагаты раздалі ежу. Раптам дзверы вальера расчыніліся і дужы звер выбег між клеткамі і апынуўся перад людзьмі. Рабочы схваціў у сусветнаю клетку, а вось жанчына не ўратавалася. З рванымі ранамі твару, спіны і ног яна даставілі ў бальніцу. Перапуджанага хлопца выратавальнікі вызвалілі, перапіліўшы пруты клеткі. Больш за гадзіну яны разам з супрацоўнікамі запарка ўтаймоўвалі 15-гадовую звяругу. З дапамогаю багроў ім удалося загнаць мядзведзіцу назад у вальер.

Віктар ВЕРАС

АФИЦЫЙНАЕ МЕРКАВАННЕ (Пачатак на 1-й стар.)

БЕЛАРУСЬ — ЧАСТКА СУСВЕТНАЙ СУПОЛЬНАСЦІ

З ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ КІРАЎНІКА МІНІСТЭРСТВА ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ БЕЛАРУСІ Міхаіла ХВАСТОВА

(Абдылася 13 верасня 2001 года).

Журналісты ўжо азнаёмы з вынікавымі заявамі і дакументамі. Мяркую, асноўную вашу ўвагу прыцягнула тое, што было сказана ў папярэднім заключэнні, распаўсюджаным місіяй навінаў, што дзейнічалі пад эгідай БДПЧ АБСЕ. Мы разглядаем сёння гэту заяву як канструктыўны дакумент, які адкрывае магчымасці для бакаў для працягу дыялога. І Беларусь як адной з удзельніц працэсу, і краінам Еўропы, у прыватнасці Еўрасаюза, і еўрапейскім рэгіянальным арганізацыям, членамі якіх мы з'яўляемся або збіраемся стаць (Савет Еўропы і ў далёкай перспектыве — Еўрасаюз).

Мы звяртаем увагу на тое, што еўрапейскія арганізацыі зрабілі вывад: ізаляцыя Беларусі неметазгодная. Яна не прынесла тых вынікаў, якія нехта мог чакаць з боку Еўропы. Беларусь не можа быць ізаляванай ад той часткі свету, у якой усе мы жывем. Беларусь не можа знаходзіцца ў адрыве ад агульнаеўрапейскіх працэсаў — і палітычных, і эканамічных. Мы з'яўляемся прамымі ўдзельнікамі гэтых працэсаў.

Мы разглядаем у пазітыўным ключы таксама тое, што еўрапейскія інстытуты звярнулі ўвагу на тыя грамадзянскія элементы і структуры, якія ў нас з'яўляюцца ў грамадстве.

На гэтых выбарах прысутнічала шмат унутраных навінаў — больш за 20 тысяч чалавек. Гэта беспрэцэдэнтны выпадак для гісторыі постсавецкіх дзяржаў. Хутка, думаю, еўрапейскія інстытуты перагледзяць свае падыходы да развіцця супрацоўніцтва з Беларуссю.

Міхаіл Хвастой адказаў на пытанні журналістаў.

ПЫТАННЕ. Як бы вы пракаменціравалі заяву прэс-сакратара Дзярждэпартаменту? Якая будучыня групы КНГ АБСЕ?

АДКАЗ. Я звярнуў увагу на тое, што ў заяве прэс-сакратара Дзярждэпартаменту

та шмат пазітыўных элементаў. Вынікі выбараў ніхто не ставіць пад сумненне. Вынік відавочны. Вось на гэтай базе мы гатовыя да супрацоўніцтва.

Хацеў бы падкрэсліць: трэба спыніць узаемны пошук ворагаў, а на падставе тых элементаў, якія маем, будаваць канструктыўныя адносіны. Вось так бы я пракаменціраваў заяву прэс-сакратара Дзярждэпартаменту. Адносна будучыні групы КНГ АБСЕ ў Мінску. Мы частка еўрапейскага працэсу, і я пра гэта казаў. Мы з'яўляемся членам АБСЕ. Мы давалі згоду на заснаванне гэтай групы і будзем супрацоўнічаць з ёю.

ПЫТАННЕ. Наколькі вядома, на гэтым тыдні павінна была пачацца сесія Генеральнай асамблеі ААН, якую адклалі ў сувязі з выбухамі ў ЗША. Калі яна пачнецца, і калі выляціць туды беларуская дэлегацыя?

АДКАЗ. Чарговая сесія Генеральнай Асамблеі ААН адкрылася 12 верасня. Адкрылася прыняццем рэзалюцыі, якая асуджае акты тэрарызму і вандалізму, што адбыліся ў Вашынгтоне і Нью-Йорку. Такую ж рэзалюцыю прыняў і Савет Бяспекі. Мяркую, гэтыя дакументы будуць той базай, на падставе якой урад ЗША і рэгіянальныя інстытуты змогуць дзейнічаць супраць тэрарызму і тэрарыстаў.

На сесію накіраваны намеснік міністра замежных спраў і яшчэ некалькі чалавек. Дзейнічае наша прадстаўніцтва пры ААН. У нас ёсць шэраг пытанняў, якія мы актыўна будзем прасоўваць, у тым ліку ў ўласную кандыдатуру ў склад непастаянных членаў Савета Бяспекі.

ПЫТАННЕ. Пасля трагедыі ў ЗША многія палітыкі і стратэгі кажуць, што зменіцца сусветны парадок, зменіцца сусветная расстаноўка сіл. Ці сапраўды наш свет стане не шматпалярным, і якія ў гэтай сувязі будзе прадпрымаць крокі і дзеянні Беларусь?

АДКАЗ. Я не сказаў, што мы не будзем звяртаць увагу на крытычныя заўвагі, з якімі можам пагадзіцца. Я сказаў, што мы сваю палітыку будзем будаваць на тых канструктыўных элементах,

АДКАЗ. Я не думаю, што Беларусь будзе дзейнічаць, зыходзячы з нейкіх асобых прынцыпаў і падыходаў. Сапраўды, трагедыя, што адбылася ў ЗША, уразіла нас, гэта трагедыя не толькі ЗША. Але яна — следства няўвагі свету да праблемы тэрарызму. Свет захапіўся спарорніцтвам у касмічнай прасторы і пабудовай сістэм нацыянальных супрацьракетных абарон. Свет захапіўся стварэннем новых відаў звычайных узбраенняў і разбурэннем старых. Свет захапіўся будаўніцтвам інстытутаў, якія, на жаль, сёння не гатовыя рэагаваць на выклікі часу. Свет аказаўся бездапаможным перад такімі праявамі тэрарызму. Якой бы вялікай і магутнай ні была дзяржава, якой бы яна ні была моцнай палітычна і фінансава, у пэўным кантэксце ўнутрана яна часам бездапаможная.

Сёння тэрарысты дзейнічаюць зусім без перашкод, таму што асноўная дзейнасць скіравана супраць дзяржаў, якія лічацца аб'ектамі супрацьстаяння. Ёсць пытанні, па якіх сусветная супольнасць павінна прыняць кансалідаваныя і адзінае рашэнне: праяў тэрарызму не павінна існаваць ні ў якіх формах. Вось закон, па якім сёння павінна дзейнічаць сусветная супольнасць, абараняючы гэты пункт гледжання, перш за ўсё, у ключавой універсальнай сусветнай арганізацыі — ААН.

ПЫТАННЕ. Вы казалі, што разглядаючы папярэднія заключэнні, зробленыя пад эгідай БДПЧ, вы будзеце канцэнтравана не на крытычных заўвагах, а на пазітывах. Ці значыць гэта, што вы лічыце крытычныя заўвагі неабгрунтаванымі, і, калі ўсё ж такі ёсць абгрунтаваныя заўвагі, ці збіраюцца беларускія ўлады ўносіць змены на падставе гэтых заўваг?

АДКАЗ. Я не сказаў, што мы не будзем звяртаць увагу на крытычныя заўвагі, з якімі можам пагадзіцца. Я сказаў, што мы сваю палітыку будзем будаваць на тых канструктыўных элементах,

якія там ёсць. Розніца вялікая ў падыходах. Што тычыцца крытычных заўваг, канешне ж, мы іх будзем вывучаць.

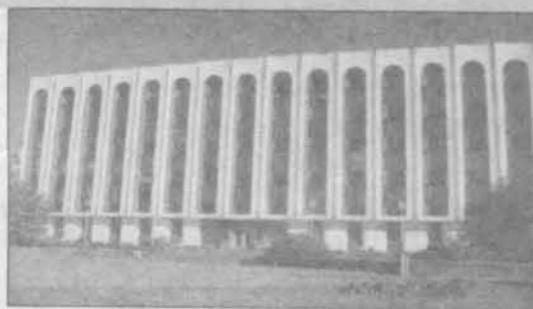
ПЫТАННЕ. Вядома, што ў Нью-Йорку і Вашынгтоне вялікая беларуская дыяспара. Ці абышлося без ахвяр сярод этнічных беларусаў, а таксама сярод студэнтаў, служачых, якія працуюць там?

АДКАЗ. На сённяшні дзень няма абсалютна дакладных звестак ад нашага генконсула ў Нью-Йорку і пасольства ў Вашынгтоне пра тое, што нехта з нашых грамадзян пацярпеў. А што тычыцца дыяспары — гэта грамадзяне ЗША. Але ад амерыканскіх улад пакуль таксама дакладных звестак, ці пацярпелі выхадцы з Беларусі, няма.

ПЫТАННЕ. Наколькі вядома, зараз у Ліване адкрываюцца шпіталі, дзе будуць працаваць беларускія спецыялісты: урачы, медсёстры. Падпісаны ўжо кантракты. Ці будзе МЗС прадпрымаць нейкія крокі, каб нашы спецыялісты ў свеце апошніх падзей не адпраўліліся ў арабскія краіны?

АДКАЗ. Я б не зыходзіў з такога прадзятка падыходу, каб у свеце апошніх падзей не развіваць адносіны з арабскімі краінамі. Арабскія краіны вельмі разнародныя. Сёння ёсць толькі індыкатыўныя падыходы з боку ЗША ў адносінах да асоб і арганізацый, адкуль былі пагрозы. Калі ў нас будзе інфармацыя, што знаходжанне нашых грамадзян непажадана, мы не будзем рэкамендаваць ім туды ехаць. Вы назвалі Ліван. Сёння там рэальнай пагрозы для знаходжання няма. З Ліванам супрацоўнічае мноства дзяржаў. Гэта краіна, дзе мы маем добрыя перспектывы.

На прэс-канферэнцыі прысутнічалі прадстаўнікі беларускіх СМІ, замежныя карэспандэнты ІТАР-ТАСС, Інтэрфакс, РІА-Новости, Рэйтар, латвійскай газеты "Дiena", Польскага радыё, а таксама прадстаўнікі пасольстваў Турцыі, Польшчы, Расіі.

СЯРГЕЙ МАРТЫНАЎ УРУЧЫЎ ДАВЕРЧЫЯ ГРАМАТЫ ГЕНЕРАЛЬНАМУ САКРАТАРУ НАТО

У штаб-кватэры Арганізацыі Паўночна-Атлантычнага Дагавора ў Бруселі адбылося ўручэнне даверчых граматаў Пастаянным прадстаўніком Рэспублікі Беларусь пры НАТО Сяргеем Мартынавым Генеральнаму сакратару НАТО лорду Джорджу Робертсану. У размове, што адбылася, С. Мартынаў і Д. Робертсан закранулі некаторыя аспекты развіцця еўраатлантычнага супрацоўніцтва і партнёрства, удзелу Рэспублікі Беларусь у праграме "Партнёрства дзеля міру". Пасол С. Мартынаў інфармаваў Генеральнага сакратара аб ходзе кампаніі па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

БЕЛАРУСЫ ГАЛАСАВАЛІ І ЗА МЯЖОЙ

У час выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у галасаванні за мяжой прыняло ўдзел 7 089 нашых грамадзян. Найбольш актыўнымі былі беларусы ў Расіі — 2 300 выбаршчыкаў. У Літве выкарысталі сваё выбарчае права 810 грамадзян, у Эстоніі — 741, на Украіне — 461. Беларускія грамадзяне галасавалі ў 30 краінах свету, дзе працавала 37 выбарчых участкаў.

AIDS-HIV AND TUBERCULOSIS PREVENTION PROJECT BEGINS IN BELARUS

An agreement on rendering a grant to Belarus for preparation of the Project on AIDS-HIV and tuberculosis prevention was signed in the World Bank representation in Minsk. The ceremony of signing was attended by Health minister Igor Zelenkevich, Charge d'Affaires ad interim of Japan to Belarus Mr. Yamasita Naotake, Head of the World Bank representation in Belarus Sergei Kulik and also officials of the ministries of finance, economy and other departments engaged in the project.

INTERNATIONAL COMMUNITY SHOULD UNITE IN FIGHT AGAINST INTERNATIONAL TERRORISM

The international community should unite in the fight against international terrorism. Nikolai Cherginets, chairman of the committee for international affairs and national security of the Council of the Republic of the National Assembly of the Republic of Belarus thinks that it is the developed countries and the USA in particular, that should become the core of such union. These uniting of efforts can take place only when the West realizes that their real enemy is international terrorism but not Belarus or other "inconvenient" countries, Nikolai Cherginets stressed. According to him, there is no ground for terrorism in Belarus, the leadership of the country proved that it is able to effectively control the internal political situation. Belarus condemn the acts of terrorists and are ready to co-operate in the fight against this evil.

АЛІМПІАДА—2002

ПАДРЫХОЎКА ІДЗЕ ПА ПЛАНУ

На пасяджэнні арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы да зімовых Алімпійскіх гульняў 2002 года ў Міністэрстве спорту і турызму адбылася дэманстрацыя формы для спартыўнай дэлегацыі Беларусі.

Парадная форма пашыта з тканін беларускай вытворчасці ў зялёных тонах. Ужо сёння можна сказаць, што беларускія алімпійцы будуць выглядаць прывабна. Іх лёгка можна будзе адрозніць на спартыўных арэнах у Солт-Лейк-Сіці.

Што тычыцца падрыхтоўкі да гульняў, яна ідзе строга па графіку. Ужо адабрана больш за 60 спартсменаў, якія выступяць у сямі відах спорту — біятлоне, лыжных гонках, лыжным дваябор'і, скачках на лыжах з трампліна, фігурным катанні, фрыстайле і хакеі з шайбай.

НА ЗДЫМКУ: форма для алімпійцаў зімовай Алімпіяды-2002.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

СПОРТ

ЛЁГКАЯ АТЛЕТЫКА. У аўстралійскім Мельбурне прайшоў фінал камерцыйных стартуў серыі Гран-пры. Па выніках сямі этапаў лепшай па суме ўсіх стартуў Гран-пры ў штурханні ядра стала наша Надзея Асташук, якая апырэдзіла немку Астрыд Кумбернус.

ФРЫСТАЙЛ. У Аўстраліі адбыўся першы этап Кубка свету. "Золата" сярод жанчын выйграла беларуска Ала Цупер. Яе сяброўка па камандзе Асоль Слівец заняла трэцяе месца. Лепшы з нашых мужчын — Аляксей Грышын паказаў восьмы вынік.

Міхаіл МАЗАКОЎ.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

Вітаўт ЧАРОПКА — вядомы беларускі празаік, даследчык мінуўшчыны. Цяпер Вітаўт з'яўляецца супрацоўнікам «Беларускага гістарычнага часопіса».

ТВОРЧАСЦЬ — НЕ АБАВЯЗАК

— Вітаўт, раскажы напачатку пра сябе...

— Што ж, дзела таго, каб аблегчыць працу будучых маіх біяграфу, варта больш падрабязна адказаць на гэтакія пытанні...

Нарадзіўся ў 1961 годзе ў Мінску, але з трох да сямі гадоў выхоўваўся ў вёсцы ў бабулі Аляксандры. Гэта былі сапраўды шчаслівыя гады. Пэўна, тады я і палюбіў прыгажосць і чароўнасць нашай прыроды. Вёска называлася Ліцвінава, а нас называлі ліцвінамі, ліцвінаўскімі. Таму гэтыя паняцці ў маёй сям'і і ў вясце з'явіліся раней, чым у Беларусі і Беларусы. Я дасюль лічу сябе ліцвінам. І мая настальгія па назве «Літва» зразумелая, яна з дзяцінства, з роднай вёскі. Таму для мяне старажытная Беларусь — гэта перш за ўсё Літва — так нашу краіну называлі ў сярэднявеччы і ў XIX стагоддзі...

У вёсцы я навучыўся размаўляць па-беларуску, як тады называлі «па-дзеравенску». Калі ж прыехаў у вучышчы ў мінскую школу, мае аднакласнікі клілі з мяне — «дзярэўня». Каб стаць гарадскім, і давялося вучыцца размаўляць «па-гарадскому» — па-руску значыцца. Але роднае слова жыло ў сэрцы, яго не вынішчылі ні школа, ні армія, ні начальнікі — ніхто. І калі я ўсвядоміў сябе беларусам, калі пачаў марыць стаць пісьменнікам, то ведаў, што буду пісаць толькі на мове маіх продкаў.

— Тут якраз напрошваецца пытанне, як ты прыйшоў у літаратуру, калі ўсвядоміў сябе пісьменнікам?

— У школе — а я вучыўся ў інтэрнаце, дзе на цябе цісне казарменны лад, адна палёгка і была, што кнігі. Чытаў іх нават на ўроках. Такім чынам абудзілася фантазія. Кім я толькі сябе не ўяўляў: мастаком, музыкантам, футбалістам... Але Бог не даў здольнасцей. І самае простае, уяўлялася, быць пісьменнікам: прынамсі, на гэта, здавалася, я здатны. Вось дзіцячая мары і ажыццявілася. Хоць было і нялёгка. Свой першы раман «Храм без Бога» я ў літаральным сэнсе пісаў крывёю. Прыходзіў дадому з працы ў сталеніцым чэку, даглядаў паралізаваную маці, пасля садзіўся за пісьмовы стол, а з носа на старонку капала кроў... Але на той час яшчэ хапала юначыя запалу, упартасці, жадання пісаць. Гэта была бітва за сябе, бо я ведаў, што па-за літаратурай я — ніхто. Жыццё простага чалавека ўяўлялася для мяне сумным існаваннем.

Пасля наступілі шэсць гадоў чакання выхаду першай кнігі, але калі яна пабачыла свет я... «перагарэў». Асаблівай радасці не адчуваў. Пэўна, меў рацыю Адам Мальдзіс, калі казаў: «Літаратура — не толькі ружы, але і капючы».

— Дарэчы, Адам Іосіфавіч у некаторай ступені

стаў у літаратуры тваім «хросным бацькам». Ён напісаў прадмову да тваёй першай публікацыі.

— Я вельмі ўдзячны шанюўнаму Адаму Іосіфавічу за падтрымку і добрае слова. Адам Іосіфавіч прызна паставіўся да рамана. Нават даў пачытаць яго Аляксею Каўку, які сказаў: «Гэты хлопец будзе пісаць!» Як бацьчыш, ствараю (усміхаецца)...

— Трэба сказаць, напісаў ты, Вітаўт, нямала — пяць кніг выйшла з-пад тваёй перапіска. Ды апошнім часам новых твораў у кнігарнях не заўважана. У чым справа? Ці сапраўды, як ты аднойчы прызнаўся, заслужыў права на маўчанне?

— Я заўсёды паўтараў, што не люблю сябе тыражыраваць. Думаю, добрыя пяць кніжак, лепш за нечытаемыя шматтомныя выданні сачыненняў. А пісаць — пішу. Ішная справа, надакучыла прысвячаць сябе «беганню за кнігай». Атрымліваецца, што кніга

куды больш варта за сам твор. Для мяне ж — наадварот. Ды і з кнігавыданнем у нас не так добра. Хіба ж нармальна з'ява, калі рукапіс ляжыць у выдавецтве па 6—7 гадоў! Усё павінна быць у свой час. У мяне ж сёння матэрыялу ёсць на тры новыя кнігі... Як сказаў Язеп Драздовіч Пятру Сергіевічу: «Нас яшчэ пашукаюць».

— Можна пазаздросціць тваім максімілізму. Пэўна, таму ты і не ўстапуеш у Саюз пісьменнікаў Беларусі! Гэта што, — прынцыповая пазіцыя!..

— Ведаеш, лепш быць пісьменнікам, чым членам Саюза пісьменнікаў. Колькі ў нас гэтых членаў — нават з грамадзянскай пазіцыяй, нават — з апазіцыяй! А сапраўдных пісьменнікаў — адзінкі... Раней жа ў саюз уступалі, каб атрымаць нейкія матэрыяльныя даброты і падтрымку. Мяне гэта прыняжала. А цяпер... Толькі паважаючы маіх сяброў, якія пачалі крыўдаваць: маўляў, цураюся іх, — ужо тры гады як збіраюся ў Саюз уступіць... Так што не трэба хвалівацца — буду я там.

— Вітаўт, у тваіх словах гучыць іронія. Па характару, ты чалавек — вясёлы. Вось і твой новы раман «Поўны Керкеноз» мае іранічную напюўненасць. Той, хто цябе асабіста не ведае, пэўна, здзі-

віцца: нібыта, сур'ёзны аўтар, а тут...

— Нічога здзіўнага. І не раман я напісаў, а раманец. Пачаў яго як памфлет, пасля перайшоў у «авантуру» — сатырычны жанр, а затым дакаціўся і да пародыі, — вось такія метамарфозы творчасці. Можна, ува мне схаваны талент сатырыка, а столькі гадоў спрамушаў яго працаваць на гістарычную тэму?

— Дарэчы пра гістарычную тэму. Ты не хаваеш уплыў на цябе гістарычны творца Уладзіміра Караткевіча, але, відаць, пэўным чынам паўплывалі і працы Міколы Ермаловіча.

— Што тут утойваць: зразумела, паўплывалі — і не пэўным чынам, а істотна. Доўгі час я не падтрымліваў канцэпцыю Ермаловіча наконт утварэння Вялікага княства Літоўскага. Цяпер у мяне свой погляд на гэтакія пытанні.

— Дык ці згодны ты з трактоўкай М. Ермаловіча, што ВКЛ было беларускай дзяржавай?

— Вялікае княства Літоўскае для сябе ўспрымаю, перш за ўсё, як беларускую дзяржаву. Лічу, што беларусы маюць права на культурную і палітычную спадчыну ВКЛ — гэта быў іх дом, дзе яны выраслі. Але будавалі яго і літоўцы, і ўкраінцы, і рускія, і палякі, і татары, і яўрэі. Увогуле, гэтая вайна паміж літоўскімі і беларускімі гісторыкамі мае ўзровень XIX стагоддзя. Не важна, хто каго заваяваў, колькі крыві — беларускай ці літоўскай — цягло ў венах шляхты ці якога этнічнага паходжання была манархічная дынастыя... Важна іншае: на колькі мы адчуваем духоўню повязь з продкамі, ці ўсвядомляем сябе іх нашчадкамі? А яны сябе лічылі ліцвінамі, і ВКЛ для іх была — маці-Айчына...

— Вітаўт, табе споўнілася 40 гадоў — пэўны этап у жыцці пройдзены. Магчыма, аб нечым шкадуеш!

— Стужку часу назад не адкруціць. Калі і ёсць расчараванні, то ў тым, што не здолеў нешта зрабіць, хоць мог. Аб чым шкадуеш? Аб невыкарыстаных шансах, якія давала жыццё. А болей за ўсё — аб страце родных, блізкіх, каханых людзей...

— Зараз ты ва ўзросце, калі ў пісьменніка пачынаецца творчы ўздым, адкрываецца, як кажуць, другое дыханне. Ёсць такое адчуванне?

— Як калі. Не хачу, каб творчасць стала для мяне нейкім абавязкам, бо гэта горш катаргі. Пішу, калі хочацца, бо яро для мяне ўжо не праца, а прызначэнне.

— А што б ты хацеў яшчэ зрабіць?

— Шмат болей, чым паспеў.

— Дык жадаем здзяйснення задуманага.

Запісаў Аляксандр МЯСНІКОЎ. Малаўнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

НАРОДЫ БЕЛАРУСІ: ТАТАРЫ

Далейшы лёс Тахтамышы вядомы ўжо па заходніх, літоўскіх, польскіх ды іншых крыніцах. Нягледзячы на параженне, ён не адмовіўся ад ханскага пасада (Цімур пасадзіў на трон Цімура-Кутлуга), шукаў саюзнікаў. Зацкаўленым і надзейным папленнікам мог стаць вялікі князь ВКЛ Вітаўт. Тахтамыш быў гасцінна прыняты Вітаўтам і паселены са сваімі прыдворнымі ў горадзе Лідзе. Тут ён жыў у асабняку, які ў народзе доўга называлі Тахтамышавым дваром. Вітаўт адразу ацаніў новага магчымага саюзніка, што ўзніклі пры з'яўленні ў яго дзяржаве звергнутага ардынскага ўладара, які шукаў дапамогі, каб вярнуць сабе ханскі пасада. У 1397 і 1398 гадах Вітаўт зрабіў два паходы на Дон і Крым. У іх удзельнічаў і Тахтамыш з дружнай. Магчыма ў апошняга была мэта папоўніць сваё нештатлікае войска татарамі. Уплывоў у Крым татарскі род Шырынаў прызна ставіўся да Тахтамышы і не падрабываўся стаўленіку Цімура — Цімуру-Кутлугу, а Тахтамышы лічыў законным ханам Залатою Арды.

З гэтых паходаў Вітаўт вярнуўся ў Вільню са значнай колькасцю татар. З імі былі сем'і, жывёла, хатні скарб. Пазней некаторыя гісторыкі, у тым ліку паляк Ян Длугаш, пераселеных татар называлі ваеннапалоннымі. У 1397 годзе, як адзначае Я. Длугаш, «Вітаўт рушыў супраць татар... прайшоў Дон... у ваколіцах Волгі разграміў татар з назвай Арда і многа татар з жонкамі і дзецьмі і статкамі жывёлы ўзяў у палон і прывёў у Літву. Палавіну іх ён адаслаў у гонар перамогі каралю Уладзіславу, польскім біскупам, абатам і панам, а палавіну пакінуў сабе. У Польшчы палонных ахрысцілі, і ў выніку мяшаных шлюбаў татары сталі адным народам з палякамі. Інакш было ў Літве, дзе Вітаўт пасяліў татараў у вёсках, і яны сваім звычаем жывуць і захоўваюць сваю веру».

Звесткі пра пераможны паход Вітаўта на Волгу і ў Крым апісаў толькі Ян Длугаш, які нарадаўся пазней тых падзей, якія ён апісвае. Нідзе больш пра гэтыя падзеі не ўпамінаецца. Не ўпамінаецца і тое, што з Крыма прыйшлі татары ў Беларускую-Літоўскую дзяржаву таму, што Тахтамыш, які ўдзельнічаў у гэтым паходзе, у вачах крымскіх татар усё яшчэ лічыўся ханам Залатою Арды, Чынгізідам, законным галавой ардынскіх татар. Вось за ім, як за сваім законным начальнікам, і пайшлі татары з сем'ямі і маёмасцю ў новыя мясціны, дзе ім абяцалі зямлю і свабоднае вызначэнне мусульманскай веры. Паводле татарскай традыцыі, літоўскія (беларускія) татары самі сябе ніколі не лічылі палоннымі Вітаўта, таму ахвотна і верна служылі свайму беламу хану — Вітаўту, якога называлі Ватад — апора ісламу на захадзе. Тыя татары, што прыйшлі з Тахтамышам раней, і тыя, што прыйшлі пазней, якія на радзіме мелі годнасць шляхты і знаці, атрымалі годнасць шляхты і знаці ў Беларускую-Літоўскую

дзяржаве. Яшчэ цэлае стагоддзе пасля пасялення татар на новых землях яны пры неабходнасці атрымлівалі дакументы ад крымскіх ханаў пра тое, кім былі іх продкі. Дакладна вядома з пісьмовых крыніц, хто і калі быў ханам у Крыме, хто военачальнікам, суддзёй, вось чаму нельга прыдумаць і ўставіць у гісторыю нейкага начальніка, а тым больш хана, які гэта зрабілі некаторыя летапісы, прыдумаўшы хана Кайдана ці хана, пахаванага каля Целяханаў.

Вітаўт рыхтаваўся да рашаючай бітвы з ханам Цімурам-Кутлугам. Сабраўшы вялікія сілы, прыцягнуўшы на свой бок частку польскіх і нямецкіх рыцараў і атрымаўшы падтрымку папы рымскага, які благаславіў хрысціянскае воінства на крыжовы паход супраць няверных, вялікі князь быў упэўнены ў перамозе. Паводле рускага летапісца, перад бітвай ён казаў: «...посадим во Орде на царство его царя Тохтамышы... и то всё будет наше и царь наш, и мы не только Литовскую землю и Польскую владети имати... но и всеми вместе князими русскими». 12 жніўня 1399 года адбылася бітва каля ракі Ворскла (левы прыток Дняпра за 350 кіламетраў на паўднёвы ўсход ад Кіева). Войска Вітаўта было ўшчэнт разбіта. Загінула шмат князёў, у тым ліку героі Кулікоўскай бітвы Дзмітрый Баброк, Андрэй Полацкі і Дзмітрый Бранскі, многія іншыя Гедымінавічы і Рурыкавічы. Вітаўту пашчасціла ўцячы «в малой дружині... коней перемечаючи». Уцёк і Тахтамыш. Ён апынуўся ў Сібіры, спрабаваў самастойна авалодаць ханскім пасадам, але быў забіты.

Параженне на Ворскле прымусіла Вітаўта на некаторы час адмовіцца ад славабоўства, але кантакты з Ардою захоўваліся, і нашчадкі Тахтамышы па-ранейшаму ў Вялікім княстве Літоўскім бачылі магчымых саюзнікаў у барацьбе за аднаўленне сваёй улады над «улусам Джучы» (як тады было прынята называць Залатую Арду).

У 1409 годзе да Вітаўта прыйшоў са сваім атрадам сын Тахтамышы царэвіч Джалал эд-Дзін. Вялікі князь гасцінна прыняў іх і заключыў саюз аб сумесных дзеяннях супраць Ордэна. Татары былі часова расселены ва ўладаннях вялікага князя каля Гродна, г. зн. непадалёку ад мяжы з Ордэнам. Яны прымалі чынны ўдзел у вайне з Ордэнам у 1409—1411 гадах, асабліва ў Грунвальдскай бітве. На ўзгорках Грунвальда разам з беларусамі, палякамі і літоўцамі біліся з крымцамі і татарскія вершнікі. У асноўным гэта былі воіны Джалал эд-Дзіна, а таксама гаспадарскія татары, якія з сем'ямі жылі на землях, вылучаных Вітаўтам.

Вітаўт стрымаў сваё слова і дапамог пасля Грунвальдскай бітвы Джалал эд-Дзіну стаць уладаром Залатою Арды. Праўда, апошні ўтрымаўся на троне нядоўга, усяго некалькі месяцаў.

Палітыку Вітаўта ў адносінах да Залатою Арды, мэтаі якога было ўмацаванне межаў Вялікага княства Літоўскага, набываючы

саюзнікаў, у тым ліку і з Залатою Арды, працягвалі існаваць. У XV стагоддзі паміж ВКЛ і татарскімі ханствамі існавалі інтэнсіўныя ўзаемаадносіны. У гэты перыяд Літва практычна не вяла войнаў з татарамі. Але ў апошняй чвэрці XV стагоддзя змянілася сітуацыя на паўднёвых межах ВКЛ. Пасля смерці крымскага хана Хаджы Гірая яго сын Нур Даўлет спрабаваў захапіць уладу, але пацярпеў паразу ў барацьбе са сваім братам Менглі Гірэем і вымушаны быў шукаць прыстанак разам са сваім братам у Літве. Менглі Гірэі, які сабраўся з саюзнікам Літвы ханам Залатою Арды Ахметам, адмовіўся ад літоўскай арыентацыі і заключыў саюз з Масквой. І ўжо ў 1503 і 1506 гадах

ПРАЗ П

войскі крымскага хана пачынаць набегі на Клецк і Менск, а ў 1508-м спустошылі Вальны.

У далейшым, нягледзячы на шэраг замірэнняў з ВКЛі крымскія татары працягвалі напады на землі ВКЛ. Найбольш буйнымі былі татарскія набегі ў 1508, 1510, 1521 і 1527 гадах. Дзеля справядлівасці трэба заўважыць, што крымскі ханам захоўваў мір з Літвой і Польшчай было няпроста. Папершае, асобныя ордэны не падпарадкоўваліся і падалі на Польшчу. Па-другое, часта гэтыя паходы былі адказам на падобныя набегі запарожцаў, якія нападалі на крымскія землі, а запарожцы лічыліся пад уладай польскага караля.

Ад гэтых набегуў у Літве і Польшчы засталіся палонныя татары, якія былі паселены ў гарадах і мястэчках Беларусі, а таксама на Вальны. Не выклікае сумнення, што ў літоўска-польскіх уладаннях, уключаючы сюды Вальны і Падолле, колькасць вольных пасяленцаў-татар к гэтым часам была вельмі значная, калі ўзяць на ўвагу тое, што пры захопе Падоллі ханам Батыем і нават значна пазней, у XIV стагоддзі, калі ўлада Літвы умацоўвалася ў гэтым рэгіёне, асноўная маса насельніцтва складалася з цюрка-татараў, якія перацяліся на «цэмы» і кіраваліся сваімі атаманамі, прычым білі тут не толькі паўкачэўнікі, але і аселяў цюрка-татары, а таму запазычаная прафесарам А. Мухлінікам з адной кнігі 1616 года лічба 100 тысяч чалавек не павінна здавацца перабольшанай для вызначэння іх агульнай колькасці пры адной умове, што яна адносіцца да ўсіх польска-літоўскіх земляў. У самой жа Беларусі колькасць татарскіх пасяленцаў вызначаецца 20—25 тысячамі чалавек. Уся гэта маса адрознівалася рухомасцю і пачувала сябе незалежна, грунтоўчыся як на законах, што спрыялі пасяленцам, так і на ўменні, калі трэба, пастаяць за сябе. Таму звычайна і палонныя татары атрымлівалі асабістую свабоду і зямлю з абавязкамі толькі нескі каралеўскую службу.

Пасля уніі Літвы з Польшчай (1569 год) рассяленню татар на землях Беларусі і Літвы садзейнічалі Казімір Ягелончык, Аляксандр Жыгімонт I. Узаемаадносіны паміж беларускімі татарамі і беларусамі амаль заўсёды былі мірнымі. Татары, як звычайна з мясцовым насельніцтвам, што часта нават выступалі супраць сваіх аднаверцаў — крымскіх татар і нагайцаў, якія ў час рабаўнічых нападаў дасягалі беларускіх вёсак і гарадоў.

Мае суродзічы ніколі не праяўлялі спробы заваяваць пануючае месца ў палітычнай і эканамічнай абласцях. Толькі ў вайсковай справе яны імкнуліся вызначыцца і атрымаць камандныя пасады. Разам з беларускімі, польскімі і літоўскімі патрыётамі татары зма-

галіся за вызваленне Рэчы Паспалітай ад краін-захопнікаў. Генералы Чымбай Мурза Рудніцкі, Юсуф Беляк, Якуб Ясіні, Мацей Сулькевіч, Аляксандр Мількоўскі, Юсуф Базарэвіч, палкоўнікі Гасан Канапацкі і Мустафа Якубоўскі, шмат іншых воінаў-татар за ратныя справы заваявалі гонар і павагу ў беларускага і польскага грамадства.

Лепшыя сыны татарскага народа ўдзельнічалі і ў беларускім нацыянальна-вызваленчым руху. Да апошніх належыць Гасан Канапацкі (1879—1953). Ён нарадзіўся ў Менску ў татарскай дваранскай сям'і. Скончыў Польшчэцкі кадэцкі корпус, Пецярбургскую артылерыйскую школу імя Канстанціна, удзельнік

той або іншай ступені вызначэе і становішча грамадства. Па падліках С. Крычынскага, у 1938 годзе толькі на тэрыторыі трох ваяводстваў — Віленскага, Наваградскага і Беластоцкага знаходзілася 68 мізараў. "Мусульманскі календар" за 1939 год падаваў лічбу 71. Найбольшая колькасць іх прыпадала на Наваградскае ваяводства — 47. Адною з прычын поўнага знішчэння колішніх мізараў стала першая сусветная вайна. Немцы капалі там траншэі і рабілі бетонныя акопы. Такія збудаванні яшчэ і сёння захоўваюцца ў некаторых мясцовасцях (напрыклад, у Ластаі ля Ашмян). Пазней у мясцовасцях, дзе ўжо не жылі татары, іх могілкі становіліся ахвярамі прагнасці. Надмагільныя

чы дапамозе студэнтаў з мусульманскіх краін, што навучаюцца ў ВНУ Беларусі, створаны і дзейнічаюць нядзельныя школы ў некаторых гарадах і пасёлках рэспублікі. У тым жа годзе пачаўся выпуск друкаванага выдання беларускіх татар — часопіса-квартальніка "Байрам". Пад кіраўніцтвам гапоўнага рэдактара "Байрама" Якуба Якубоўскага (памёр у 1998 годзе) распачата праца па напісанні ўнікальнага выдання — энцыклапедычнага даведніка "Татары Беларусі, Літвы і Польшчы". Рукапіс (каля 3 тысяч артыкулаў) плануецца падрыхтаваць на сямі мовах народаў свету. У 1993—1998 гадах у Мінску адбыліся 4 міжнародныя навукова-практычныя кан-

РЫЗМУ ЧАСОЎ І АБСТАВІН

руска-японскай (1904—1905) і 1-й сусветнай войнаў. У 1917 годзе камандаваў 69-й артылерыйскай брыгадай Заходняга фронту. У час вайны быў атручаны газамі, лячыўся і служыў у эвакуацыйным пункце. 10 мая 1918 года ў сувязі з расфарміраваннем 69-й артылерыйскай брыгады здаў грошы і дакументы маскоўскаму абласному камісару ваенных спраў і апынуўся ў родным Менску.

У "Беларускім жыцці" ад 7 лістапада 1919 года Гасан Канапацкі прадставіў канцэпцыю будавання беларускага войска.

Аднак намаганні Гасана Канапацкага не мелі сур'ёзных шанцаў на поспех.

Пасля таго як Рызскі дагавор у 1921 годзе падзяліў беларускія землі, былі камандуючы Беларускай арміяй палкоўнік Гасан Канапацкі апынуўся ў Вільні. З гэтым перыядам звязана таксама ягонае дзейнасць у беларускім руху.

Перад першай сусветнай вайной на тэрыторыі Паўночна-Заходняга краю Расіі жыло каля 14 тысяч татар-мусульман. Іслам быў адзінай апорай, якая абараняла іх культуру ад асіміляцыі. Татары-мусульмане, жывучы па суседству з іншымі канфесіямі, асабліва пануючым праваслаўем, здолелі зберагчы сваю веру, свае звычкі, сваю культуру. Гэта адбылося таму, што жыла мусульманская абшчына, існавалі мячэці. У 1925 годзе татары-мусульмане ў Вільні ўтварылі муфтыят, абвясцілі аўтакефалію ісламскіх джаміятаў (парафіі) у Польшчы. Да гэтага духоўным жыццём татар Беларусі, Літвы і Польшчы апекаваўся муфтыят Таўрычаскай губерні з Сімферопалю (у Крыме).

Мусульманская культура татар Беларусі, Літвы і Польшчы, якая зберагалася на працягу многіх стагоддзяў, за гады савецкай улады прыйшла ў заняпад. Закрываўся, руінаваўся асяродкі культуры татар-мусульман — мячэці, забываліся традыцыі. З 19 мячэцяў, што былі на тэрыторыі Беларусі перад другой сусветнай вайной, засталася толькі адна — у Іўі Гродзенскай вобласці. Бадай, апошняй, ужо ў 60-х гадах, была зруйнавана мінская мячэць — адзіная мураваная мячэць на Беларусі, што стала на Татарскім канцы горада на месцы колішняй драўлянай (XVI стагоддзя). Прыкладна ў гэты час знішчаны мізар (татарскія могілкі) і татарскія агароды. Зніклі і вуліцы Малая Татарская і Вялікая Татарская.

Аб маральнасці жывых можна меркаваць па адносінах да памерлых. А становішча могілак у

помнікі ў шэрагу раёнаў рэспублікі забіраліся на будаўніцтва дарог, фундаменты калгасных жывёлагадоўчых ферм. Само святое месца займалася пад выпас жывёлы або заворвалася (Сіняўскі мізар каля Клецка).

У канцы 60-х гадоў быў гвалтоўна знішчаны мізар і ў Мінску. Збераглася толькі адна магілка — Х. Александровіча — актыўнага ўдзельніка мінскага антыфашысцкага падполля. Для яе захавання шмат намаганняў прыйшлося прыкласці нашчадкамі нябожчыка.

За пасляваенныя гады рэзка скарацілася татарскае насельніцтва ў месцах іх ранейшага кампактнага пражывання. Калі, напрыклад, у гарадскім пасёлку Відзы Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці ў 1938 годзе жыло 760 татар, то цяпер іх налічваецца менш за 50 чалавек, у Слоніме было 413 чалавек, сёння толькі 96, у Навагрудку адпаведна 766 і 316, у Мядзелі — 250 і 90, у Докшыцах — 460 і каля 50. Мячэць у вёсцы Даўбучкі, пабудаваная яшчэ ў 1558 годзе (адна з самых старажытных драўляных мячэцяў ва Усходняй Еўропе), разбурылася. У 1991 годзе яе рэшткі былі перавезены пад Мінск у музей драўлянага дойлідства з мэтай адбудовы.

Але час мяняецца. Беларусь абвясціла сябе самастойнай, сцвярджае сваю дзяржаўнасць. Прыняты шэраг законаў, у тым ліку і аб нацыянальных меншасцях, аб свабодзе веравызнання і рэлігійных арганізацыях, якія стварылі неабходную правую аснову нацыянальна-культурнага адраджэння беларускіх татар.

Гэты працэс пачаўся ў канцы 80-х гадоў. У 1989 годзе адначасова ў Мінску і Гродне створаны першыя гарадскія татарскія грамадска-культурныя суполкі, якія ўлетку 1991 года аб'ядналіся і ўтварылі Беларускае згуртаванне татар-мусульман "Аль-Кітаб". Пазней, зімой 1994 года, з'явілася яшчэ адна арганізацыя — Мусульманскае рэлігійнае аб'яднанне ў Рэспубліцы Беларусь. Менавіта гэтыя арганізацыі пачалі каардынаваць і накіроўваць дзейнасць 26 татарска-мусульманскіх абшчын на Беларусі (Мінск, Гродна, Навагрудак, Іўе, Сандыкаўшчызна, Астрына, Ліда, Клецк, Слонім, Смілавічы, Ляхавічы, Мір, Віцебск, Відзы, Брэст, Магілёў, Ашмян, Узда, Докшыцы, Скідаль, Глыбокае, Мядзел, Гомель, Баранавічы, Маладзечна, Орша).

У 1991 годзе сіламі актывістаў згуртавання "Аль-Кітаб" і дзякую-

ферэнцыі, прысвечаныя праблемам вывучэння і захавання багатай спадчыны татарскага народа ў Беларусі. У іх прынялі ўдзел больш за 150 вучоных з розных краін свету. На канферэнцыях былі прыняты рэкамендацыі па правядзенні далейшай навуковай работы ў даследаванні гісторыі, культуры, мусульманскай рэлігіі татар Беларусі, Літвы і Польшчы.

Адною з найважнейшых задач у дзейнасці Мусульманскага рэлігійнага аб'яднання ў Рэспубліцы Беларусь і Беларускага згуртавання татар-мусульман "Аль-Кітаб" была і застаецца велізарная праца па аднаўленню і будаўніцтву мусульманскіх мячэцяў, культурных цэнтраў, школ, музеяў, бібліятэк і іншых устаноў, неабходных для жыццядзейнасці мусульман Беларусі. Сімвалічная ўстаноўка каменя ў фундамент новай мячэці адбылася ў лістападзе 1997 года, калі ў нашай краіне адзначалася 600-годдзе татарскага асідніцтва на беларускіх землях.

Ібрагім КАНАПАЦКІ, старшыня мусульманскай абшчыны Мінска, член-карэспандэнт Міжнароднай акадэміі вывучэння нацыянальных меншасцей.

Самая вялікая татарская абшчына знаходзіцца зараз у райцэнтры Іўе Гродзенскай вобласці. Яна налічвае больш за 800 чалавек. Як сапраўдныя мусульмане, татары спавядаюць іслам. Апоўдні на пяцінах прыходзяць яны маліцца ў мясцовую мячэць, якой ужо больш за 100 год. У астатнім татары вядуць звычайнае жыццё, гадуюць дзяцей, працуюць. І амаль усе выдатна валодаюць беларускай мовай.

НА ЗДЫМКАХ: добрую памяць пакінуў пра сябе мұла Мустафа ШАБАНОВІЧ, які пайстагоддзя быў настаяцелем мячэці. Ён любіў гэты край і свой народ: Іўеўская мячэць.

Фота БелТА.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ: БЕЛАРУСКАЕ ВЯСЕЛЛЕ

VI. ПЕРАЗОВЫ

Перазовы — гэта паслявясельная, заключная традыцыя, калі на працягу тыдня сваякі-родзічы маладажонаў запрашаюць (перазываюць) і ходзяць адзін да аднаго ў госці з мэтаю больш цеснага знаёмства.

Гістарычныя карані "перазоваў" паходзяць з часоў абшчыннарадавога грамадства, многія звычкі якога захаваліся да нашых часоў. Роды жаніха і нявесты, паяднаныя паміж сабою і стаўшы сваякамі, у далейшым імкнуліся разлічваць на падтрымку і дапамогу адзін аднаго ў гаспадарчых справах.

З першых паслявясельных дзён праяўлялася ўвага і клопат сваякоў да новай сям'і, што яскрава праглядаецца праз прызму перазоўнага звычайу: "Калі сваяк дарагі, кліч на пірагі!" "Перазовы прайшлі — маладыя зажылі".

Гаспадар хаты рабіў для гасцей застолле "з чаркай і шкваркай". Песні на "перазовах" спявалі тыя ж, што на вяселлі, але тэматычна яны былі скіраваны на ўспяўленне роду, маладой сям'і.

*Ой, да бег зайка,
цераз галіну куляўся.
Ехай Васечка ад свайго
цесця, хваліўся:
— Ой, Бог мне даў
такога цесця, як татка.
Ой, Бог даў мне такую
цешчу, як матка.
Ой, Бог даў мне такую
жонку, як я сам...*

У апошні дзень перазоваў бацькі і самыя блізкія родныя маладой ехалі пра-

ведаць маладажонаў. Падрабязнае апісанне і тлумачэнне на падставе матэрыялаў з вёскі Рудск Пінскага павета дае польская даследчыца Гелена Чахоўская: "У сераду да маладой едзе так званы "перазоў". Даспоўна яго можна назваць "адзываннем", ад слоў "зваць, клікаць". Гэта значыць, што бацькі маладой, сваякі і вясельныя госці едуць нібы ў пагоню за маладой, перазваць, адклікаць яе назад, выкупіць "з няволі". Гэта тэма сустракаецца ў перазоўных песнях.

*Дадому перазване,
дадому,
Да з вамі Манечка
не паедзець.
Хлопчык вулачку
перагарадзіў
Выкапай канава
глыбокія,
Паклаў жэрдачку й
высока.
Да дзевачы дадому
далёка.*

У Барысаўскім павеце Мінскай губерні, па звестках Я. Тышкевіча, П. Шэйна і іншых фалькларыстаў, на апошні дзень перазоваў малады запрашаў хроснага бацьку, дзядзькоў, цёткаў. Госці ж, канечне, усведмлялі, што "дзеванька" ўжо стала часцінкай іх роду, стваральніцай уласнай сям'і.

*Мамачка мая,
я ўжо не твая.
Я таго стала,
з кім ночку спала.
Я ж таго баюся,
з кім спаць ляжуся.*

Падрыхтаваў
Мікола КОТАЎ.

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ

СВЯТЛО Ў АКЕНЦЫ — ТКАЦТВА

Ганна Шукель з вёскі Кністушкі Астравецкага раёна, што на Гродзеншчыне, не змагла атрымаць вышэйшую адукацыю. Вясковае жыццё прымусіла трынаццацігадовую дзяўчынку пасля пяці класаў школы пайсці працаваць у калгас. Усё зведала за свой век: і працу ад цямна да цямна на полі, і не менш цяжкія клопаты жывёлавода. А светлым акенцам у жыцці было ткацтва. Бо хоць і цяжкая гэта справа, але ж якую прыгажосць дорыць! І вока лашчыць, і душу сэграввае. Ды і капейку нейкую дазваляла зарабіць. Бо, як згадвае Ганна Браніславаўна, за доўгія зімовыя вечары ўдавалася саткаць да сотні поспілак. Яна і зараз не забывае пра кросны. Аджладвае ўбок чайноч толькі вясной і ў

жніво, калі для яе, як і для аднавіаскоўцаў, настае гарачая пара. Бо працуе зараз Ганна Браніславаўна паварам — корміць механізатараў калгаса "Рассвет".

НА ЗДЫМКУ: Ганна ШУКЕЛЬ і яе ручнікі.

Тэкст і фота
Яўгена КАЗЮЛІ.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

**ДВА
ТЫДНІ
НА МОРЫ**

"Мы першы раз у сваім жыцці ўбачым мора", — радаваліся дзеці з Браслаўшчыны, калі ў ліпені ад'язджалі на адпачынак у Польшчу. Для вясковых хлопчыкаў і дзяўчынак, большасць з якіх упершыню выехалі за межы Беларусі, гэта быў сапраўды чужы свет. 14 падлеткаў, дзякуючы Саюзу браслаўлян і Салезіянскаму таварыству мелі незабыўныя канікулы. Не стаміла нават доўгая дарога і вакзальныя чаканні. Два ліпенскія тыдні ля Шчэцінскага заліва былі вартыя таго.

Сярод польскіх дзяцей, з якімі адпачывалі беларускія, былі тыя, хто прыязджае на "калонію" (адпаведна нашаму "летніку") ўжо не першае лета. Салезіянскія летнікі добра арганізаваны, забавы дзяцей заўсёды знаходзяцца пад пільным вокам выхавальнікаў, але разам з тым тут пануе сямейная атмасфера. Такія адпачынікі ў Польшчы вельмі папулярныя.

Беларусаў сустрэлі з цікавасцю. Але сярод маленькіх палякаў сустракаліся і такія, хто не ведаў, што за краіна — Беларусь, і дзе яна знаходзіцца. Для некаторых беларусы і рускія — гэта адно і тое ж. Наладзіць адносіны таксама было часам няпроста: па-першае — мо-

ва, а па-другое — дзеці ёсць дзеці, і шмат хто з іх думае так, як думаюць іх бацькі. Таму мы не крыўдавалі, калі хтосьці казаў на нас "весьнякі" ("весь" — вёска). Па вялікім рахунку, так яно і ёсць, і не віна нашых дзяцей, што ў іх няма тых жа фірменных красовак.

Але разам з тым, нас чакалі і шмат цікавага і незвычайнага. Не перадаць захаплення ад катання на рыбацкіх лодках, калі наперадзе паволі праплыві вялікі карабель. Два маякі — варты ў адкрытае мора. Пачуцці, як хвалі, захлынулі на вежы замка Psiqzat Pomorskich, у адным з прыгажэйшых касцёлаў у Kamieniu Pomorskim, нібы атрымалі благаслаўленне каля помніка папе рымскаму Яну Паўлу II...

Але не менш уражанняў пакінуў і сам лагер. Ледзь не кожны дзень можна было катацца на конях (праўда, для нас гэта была даволі звычайная справа). А вось пітон з цыркавой трупы "Арлекін" на доўга стаў цэнтрам увагі. Знайшліся

адважныя пакласці яго сабе на плечы. Мне было крыху не па сабе.

А ці здаралася вам чуць, каб апоўначы выхавальнікі крычалі: "Пад'ём!"? Дык вось у Польшчы такое пачуццё давялося. У сакрэце ад дзяцей быў падрыхтаваны баль піжам. У выніку на наступны дзень сняданне адбылося вельмі позна... Спеваў, танцаў, самых розных гульні было неверагодна шмат. А яшчэ больш радасці.

На заканчэнне летніка тыя, хто прыехаў у першы раз, атрымалі "хрышчэнне ад Нептуна", прайшлі ночку па сцежцы Духаў у лес. Да нас часта прыязджалі суайчыннікі, распыталіся пра жыццё на Беларусі, дарылі падарункі.

Ці сумавалі па радзіме ў час адпачынку? Канешне. І тым не менш, раставацца заўсёды сумна. Але новыя сябры абцяпілі пісаць лісты.

НА ЗДЫМКАХ: дзеці з Браслаўшчыны ў час адпачынку ў Польшчы.

Таццяна ЯКУБЯНЕЦ.

ЮБІЛЕЙ (Пачатак на 1-й стар.)

ЧУЙНЫ, МУДРЫ, МУЖНЫ

ДА 70-х УГОДКАЎ Ніла ГІЛЕВІЧА

Маё знаёмства пачалося з Гілевічам-паэтам. Памятаю, я толькі паступіў у Брэсце ў педагогічны інстытут. У вольны час хадзіў па кнігарнях, набываў усе пазычаныя зборнікі беларускіх паэтаў. І вось займеў кніжку "Правдвесне ідзе па зямлі" (1959). Яго, другую па ліку, кніжку. Мне не забыць, як жа ўскалыхнула яна душу вершам "Маці":

*Я гляджу ў яе вочы,
Што свеціцца шчасцем,
Гладжу рукі сухія,
Прапахішыя зеллем,
І хліюся да сэрца...
А трэба б упасці
Перад ёю — нядужай,*

свой —

На калені...

Гэта былі праўдзівыя словы і пра маю матулю, якую я страціў юнаком, і таму яны, асабліва заключныя радкі пра тое, як позна мы, дзеці, "наўдзячнасць сваю // Разумець пачынаем...", абуджалі ў душы шчылівае пачуццё шкадавання. Не выпадкова кампазітар Павел Яромэнка стварыў з верша, які з'явіўся на свет больш як 40 гадоў таму, прачульную песню, якую ў сваім выкананні запісаў на радыё. Дарэчы, на вершы Ніла Гілевіча напісана мноства песень вядучымі кампазітарамі: У. Буднікам, Я. Глебавым, Э. Зарыцкім, Л. Захлеўным, І. Лучанком, Э. Ханком ды іншымі. Я быў сведкам аншлагу ў Белдзяржфілармоніі, дзе цягам усёй вечарыны гучалі такія песні. Паломніцтва нагадвала і вечарына (з яго ўдзелам) у Доме літаратара, праведзеная пазычым тэатрам "Зьніч" на чале з Галінай Дзягілевай.

Як чытач і як літаратар я кожны раз з добрым хваляваннем чытаў яго наступныя пазычаныя зборнікі, раман у вершах "Родныя дзеці". На іх у друку з'явілася шмат добрых водгукаў, рэцэнзій вядучых літаратараў — У. Калесніка, Р. Бярозкіна, А. Вярцінскага, Н. Мацяш, М. Ермаловіча, П. Макаля, К. Кемейшы і многіх іншых. Можна не сумнявацца: наперадзе і грунтоўнае даследаванне творчасці Ніла Гілевіча, ёмістыя манаграфіі, жыццяпіс спыненага паэта, вучонага, фалькларыста, асветніка, грамадскага і дзяржаўнага дзеяча.

Калі-нікалі з'яўляецца творца, здольны падараваць свету кніг больш, чым у багажы ягоным гадоў. Ніл Гілевіч — з такіх рэдкіх шчодрых, рупных себітаў на ніве духоўнай. Я не падлічваў кнігі паэта, празаіка, драматурга, публіцыста, крытыка, перакладчыка, фалькларыста і асветніка Ніла Гілевіча. Дасведчаныя людзі сцвярджаюць у друку, што на яго рахунку 80 выданняў. Пры гэтым напружаная творчая праца колькі дзесяткаў гадоў чаргавалася з не менш напружанай і плённай дзейнасцю выкладчыка кафедры беларускай літаратуры БДУ, дацэнта, прафесара (а паралельна і літкансультанта газеты "Звязда"), першага сакратара праўлення СП Беларусі, старшыні Фонду славянскай пісьменнасці і славянскіх культур, старшыні Таварыства беларускай мовы, старшыні таварыства "Беларусь — Балгарыя", старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і захаванні гістарычнай спадчыны Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пералік, вядома ж, няпоўны, сведчыць пра тое, што Беларусь мае ў асобе Ніла Сымонавіча Гілевіча волата нацыя-

нальнай культуры, нацыянальнага духу.

Каб трапіць у Вярхоўны Савет краіны ў 1990-м годзе, трэба было перамагчы ў вострай канкурэнтнай барацьбе. З ліку пісьменнікаў вытрымалі такую канкурэнцыю і займелі высокі гонар народных абраннікаў толькі двое — ён і Анатоль Вярцінскі. Ніл Гілевіч багатаўся па Вілейскай выбарчай акрузе. На сустрэчы з яго выбаршчыкамі пабываў і я разам з паэтам Міколам Чарняўскім, артыстамі Валянцінай Пархоменка, Аляксандрам Казакм ды іншымі і, можна сказаць, адчуў па настроі ў перапоўненай зале, па вачах людзей, што наш кандыдат выйдзе пераможцам. Потым, у часе вострых дэбатаў, сутычак на пасяджэннях Вярхоўнага Савета дванаццатага склікання, калі чуў мудрыя, уважаныя яго словы, бачыў (тэлебачанне рэгулярна вало трансляцыю з залы пасяджэнняў) яго мужанае аблічча, умненне трымацца, — душа перапаўнялася гордасцю за найвыдатнейшага сына Бацькаўшчыны.

З неспрэчным удзелам дэпутата Ніла Гілевіча распрацоўвалася і прымалася мноства лёсавызначальных законаў і пастаноў. Ад старшыні камісіі праправавалася цяжкае і ўменне настойліва пераконваць наменклатуру гістарычнымі аргументамі і фактамі, каб няўхільна, хай часам і малымі крокамі, рухацца наперад. Відаць, якраз тады нарадзіўся ў яго знакаміты верш "Шлях да Беларусі", які даўно стаў песняй.

У асобе Ніла Гілевіча — шчаслівае дваадзінства паэта і чалавека: у жыцці і ў паэзіі ў яго адны маральныя крытэрыі, адны законы — прыгажосці, справядлівасці, гармоніі.

Запаветны клопат пра "Маці-Беларусь і Маці-Мову" (яго словы — з прамовы на XIII з'ездзе Саюза беларускіх пісьменнікаў) — сутнасць яго паэзіі, публіцыстыкі, усёй асветніцкай дзейнасці.

Глыбока ўражае творчая актыўнасць Гілевіча-паэта ў апошнія гады і самым апошнім часам, яго публікацыі ў "ЛіМе", "Полымі", іншых выданнях.

Хай жа сем дзесяткаў гадоў не будуць для спыненага творцы адчувальнай ношай, а будуць той вяршыняй, з якой добра відаць, што дзеецца ў свеце і што чыніцца на Бацькаўшчыне!

НА ЗДЫМКУ: Ніл ГІЛЕВІЧ (злева) і Васіль ЖУКОВІЧ пасля творчай вечарыны, праведзенай 7 снежня 2000 года пазычым тэатрам "Зьніч" у касцёле свя-тых Сымона і Алены ў Мінску.

Васіль ЖУКОВІЧ.

УРАЖАННІ

СВЕТ МОДЫ — ГЭТА СПАКУШЭННЕ

Не сакрэт, што многія сучасныя дзяўчаты мараць аб прафесіі мадэлі, лічаць яе прэстыжнай і высокаганарнай. А яшчэ, калі дадаць захапленне, увагу глядачоў! Як тут не жадаць стаць самай прыгожай і чароўнай! Але дабіцца гэтага не проста. Здзяйсніць мары дзяўчатам дапамагаюць мадэльныя агенствы. Адно з лепшых у Беларусі стварыў Аляксандр Варламаў. Цэнтр сучаснага стылю і моды "UNIVERSUM MODELS" БДУ і агенства моды Сашы Варламава рыхтуюць манекеншчыц для ўдзелу ва ўсіх беларускіх, а таксама замежных паказах.

Саша Варламаў штогод праводзіць самы буйны ў краіне фестываль-конкурс, у якім прымаюць удзел лепшыя мадэльеры краіны і самыя прыгожыя мадэлі. Сёлета такі фестываль меў назву "Млын моды — 2001". Клопатамі Варламава зроблены першы каталог беларускай моды, дзе прадстаўлена каля 600 мадэлей адзення з калекцыяй таленавітых дызайнераў. Так Саша Варламаў робіць раней немагчымае: адкрывае свету беларускую моду.

Гэтым летам Варламаў прадставіў айчынную моду на самым вялікім шоу ў свеце ў Берліне на подыуме, занесеным у Кнігу рэкордаў Гінеса (1111 метраў). Прыняць удзел у берлінскім шоу "Coral fa-

shion Show" каштуе для мадэльера каля 20 тысяч долараў, але Варламаў займаўся пастаноўкай шоу, таму нашу калекцыю паказалі на іншых умовах.

Беларускія манекеншчыцы пакарылі Берлін. Нас было каля 100 чалавек, сабраных з усёй краіны. Мы дэманстравалі калекцыі не толькі беларускіх, але і французскіх, нямецкіх і іншых вядомых мадэльераў. На наступны дзень фатаграфіі беларускіх манекеншчыц былі на першых старонках нямецкіх газет. Мы сталі прызёрамі шоу.

Агенства моды Сашы Варламава таксама супрацоўнічае з мадэльнымі агенствамі іншых

краін, у прыватнасці, з Італіяй. Вось і гэтай восенню некалькі дзяўчат паехалі на паказы ў Мілан.

Многія лічаць агенства Варламава сваім асноўным канкурэнтам, але Аляксандр Леанідавіч гаворыць, што ён ні з кім не канкурыруе, а проста працуе і робіць сваю справу.

Ксенія МАСАЛЁВА,
студэнтка,
мадэль Цэнтра сучаснага
стылю і моды.

ЛІТАРАТУРНАЯ ГАСЦЁЎНЯ

Складаную, наватарскую, у поўным сэнсе слова, арыгінальную творчасць латыша Улдзіса Берзыньша (не лішне будзе нагадаць, што яго зборнік 1984 года насіў назву "Паэтызм беларус") аднойчы параўналі з бесперапыннай містэрыяй, галоўная дзеючая асоба якой — сам Улдзіс. Але паэт не можа заўсёды быць у палоне адных і тых жа вобразаў, а рытуальна-шаманскае дзейства спасціжэння таямстваў не доўжыцца вечна. Героямі вершаў апошняга зборніка У. Берзыньша ўсё часцей становяцца іншыя паэты (як, напрыклад, Еранім Ступпанс, памяці якога, дарэчы, прысвечаны раман Уладзіміра Караткевіча "Леаніды не вернуцца да зямлі"), архетыпавая глыбіня сімвалаў амаль прападае за іх вонкавай прастатой, а рэчаіснасць найкол у вачах відущага набывае характэрную ў выніку "зданістую яснасць".

Пераклады гэтых твораў і прапануюцца добразычліваму чытачу.

Улдзіс БЕРЗЫНЬШ

СУВЯЗЬ ПАКАЛЕННЯЎ. СНЫ

УВЕСЬ ГОД — АМАЛЬ КОЖНУЮ НОЧ

Вядзе мяне малага па святлоткіх выдуманых вуліцах, у краму йдзем, купляе мне халву. Нібы хлапечая дамова — бо таго дня стыпендыя, ну, увогуле капейчыны няма, але ж як для цябе, дык і зусім не шкода, і, можа, і самому штось капісь хацелася. І зданістая яснасць: час астральны, пяцьдзсят якісьці год. Ён кажа: не крышы! — кажу: не памірай! — Ён толькі пасміхаецца. Ядзём халву. Я — малы хлопец. Усё жыццё наперадзе. Халва раскрышваецца. Ён смяецца, дый смяецца. А то стаім мы яшчэ з кімсьці, быццам як знаёмымі. Я — тоўсты, барадаты дзядзька, ён — зноў той жа студэнт, — кажу: ну, не сыходзь! Ну, калі ласка, супакойся! Пабудзь са мной у свеце! — Ён пазірае на мяне як на вар'ята. Хтосьці кажа: ён не ведае! Ён жа цябе не разумее! Так гэта ў фізіцы! — А сеначы прачнуўся, і — поб мокры: ён — у вануцы, кірзачах, ужо жыццём кіданы чалавек, я — студэнт. Ён ад-

пушчаны на нейкі час ці проста ўцёк. О, час астральны — пылу на карціне, вулкі Баранса ў акне, сямідзсятая. Сядзяць у мяне дома Айварс Салыньш (аднакласнік) і Пэтэрс Бруверыс (так, ушчаміўся тут — раней гадоў на дзясць). У мяне — выданні антыкварныя, малюнкi футурыстаў, штых, уторкнуты ў нябёсы, вогнішча сусветнае, аблупленая вокладка, з чытальнай залы надпіс: "Хто крадзе кнігу — крадзе хлеб!" Ён адрывае: дык мне ўжо ж тутка пайку выдзяляць! — (Як сон абсурдны! Шукае матывацыю, вядзе ў чужыя лёсы. Ён аніколі не быў злодзей — не краў ні кніг, ні хлеба, — і вось яму ўсю смерць трэ абхадзіць — як кафкіянскае гарышча). А ў Айварса — пытанне: вы надоечы на волю? — Ён толькі пасміхаецца: ага, а вы? — і больш няма. Пэтэрс кажа: ведаеце што? Яму здалося, што і мы — адтуль.

ПЛАТОНАЎ ЯК СОННІК

Так, у канцы пакажуць ці то Бога, ці то дулю, але мне чакаць

не выпадае, — шукацьму па снах.

Усяляк бывала, ідуць чужыя хлопцы, у мяне быў збіты локцаць, бачу — цэлы, знаю — сон. Кажу: мы зараз снім! Вы — ува сне, — можна катацца па транспарцёры, можна скочыць у вакно, лётаць, зданіцца ў вокнах, задзіраць спадніцы цёткам, бегаць голым, прабрацца ў музей і меч украсці! — тыя пыпаюць вачыма і не вераць. Іншым разам трэ ўцякаць ад ведзьмы: я прадзіраю вочы — як гэта! я сяджу ў ложку, мядзведзь побач, і раница ў гардзінах. Як прайдуся па пакоі — так чую — не, не будзе добра, гэта не жыццё, я ў пастцы — са сну ў сон, і чужое існаванне пачынае спрэс дамінаваць. Я раву, дзюру вочы — і прачынаюся: на разе ўратаваўся.

З Карану сноў няма. Але Эду ці малых прарокаў толькі пачытаеш: пад раницу збываецца. На жаль, прачнуўшыся, ведаю: я там не быў, быў дзесьці ў іншым месцы, у гэтых самых: хто завіхаецца ў кашмары, праецыруе сябе як Па-

цягальнік. О, Цяльпук, саманазваны бог! О, Пэтэрс Бруверыс, ці ў Блізюках бываў? (Тыронс, далей бымаваў?) Тор некуды ішоў і бізуном памахаў, і з рога піў, і я, ды раницай не помню, а Одзін — той падробны, быццам Імант Зіядо-ніс, і аднавокі, быццам Кронбэргс — прысачыні яшчэ Ваўка Ферніра, бітву на заходзе, шалёны конны выезд восеньскаю бурай. Надзея пакадае, ды казка йдзе, сама сябе складае; абмовіўся. Чэсць, Абмовіўся Напаўтаратанца, хвацае ты слова: хоць толькі-толькі сустракаешся, адразу ў скокі, пляскаючы па дарозе. І даўні вартаўнік на беразе ракі чакае з зорак дзетак. Панапрыехаля ў Берн мяркуюць пра Платонава, і доктар Ронэн падыходзіць, мой даклад яшчэ крыху ўспяўае, але кажу я: ваша прозвішча і па-латышску можна зтымапагізаваць — выходзіць міла, толькі трэ галосную падоўжыць*.

Пад раницу — ну, маеш! — з нашага курса Ромка Ціменчык (зараз у Ізраілі), Тодэс (дзе!), Лазік Фрэзішман (гэты ў Каліфорніі), і Ронэн тут у чорным паліце з усімі разам — па старых жыдоўскіх могілках — журботнае брунатнае лісцё на сцэжы, Ронэн кажа: фізіка — стагоддзя нашага талмуд, агромністае хатняе заданне, раз зададзенае ў Бабілоне — не, у Бібліі ўжо намяшана і наплюсавана, вогненным слупом мінусавана! — тут мы пад звод спускаемся, а-а, будзе серыя пра кніжныя развалы і вітрыны, да якіх не падступіцца! чаго тут толькі і няма, ні разу не надрукаваныя, ні разу не напісаныя кнігі! — іхні водар! іхнія пакупнікі і прадаўцы з сусветаў! — А Лазік нешта тоўстае і чорнае пра кванты ў вузкіх пальцах падымае: Берзыньш, ты спадзяешся зразу-

* Ropēns, з доўгім ē, — марское кацяня. (Заўвага перакладчыка).

мець сусвет без знакаў гэтых? Ты ўсё жыццё па тоненькіх брашурках: а ўсе адказы тут! — Я ў апахмельным адкрыцці: чувак, чакай! мне трэ адно: Бог ёсць ці не? на гэтае пытанне ні Эйнштэйн, ні школьная брашура мне не скажуць — дык лепш таней чытацьму! — У гэтым месцы асадка робіць змеявік між пальцамі: у паэтычнай папцы, на лістах, ну, дзе пішу з другога боку, на старых перах, вунь Лахуці, Рыга, сорак пяты, скруха па Іране, бо пярсідскі бальшавік: вялікі Ленін мае быць згаданы мною і гэты дзень, калі ў дамах латвійскіх свята адзначаецца, даўно ў Іране гэты звычай: ідуць на свята, бохан падаю вам, хоць шлях мой і далёкі, а гасцінец — танны, ды за бохан што ж ёсць больш святым? — о, тосткамуніст, — Бог ёсць? бо цяперака ты ведаеш, канцэртэмігрант, фестывальнае пярэ па дарозе ў ЦК Меку — дзе ўжо ў цябе косяць? (але рэальнаўныя не толькі фізіка і сны — што, як нат у гэту зімку — словы зніваюцца і слэза кусае ў горла! — што, як Яндарбіў мяне адліча ў Грозны — ці не ўздзімуся я ў канцы стала — з паперкай у руцэ, дурнаваты і зіхоткі, быццам Лахуці? Як тое б загадзя даведацца?)

Назаўтра падыходжуся да Ронэна, кажу: ну, вось, бач, пра Платонава ледзь толькі пасядзі, пагутары — вунь як мне ў сне бывала! — Распавядаю (верыць? не!), ледзь падбіраюся да Лазіка, так доктар Ронэн кажа: з гэтым панам ані каліцца агульнага — за яго мне давалося сыйсці з працы ў Ерушалаіме — тое не было дасцігнасцю, мяне паказваць ува сё адным з тым панам, дый вам таксама — ну, ад усяго сэрца — з Богам!

Пераклад з латышскай мовы Андрэй ГУЦАЎ.

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

ДАЙДЖЭСТ

ЛЁВА І ШУРА ПРЫЕХАЛІ ДАМОЎ

Тайну палкоўніка, якому "ніхто не піша", разгадалі толькі Лёва і Шура з групы "Бі-2". Галоўная песня іх жыцця ў адну гадзіну ператварылася ў гімн сучаснага стадыённага рока. Варта толькі зацягнуць: "Палкоўніку ніхто не піша...", як пачынаюць крычаць ад захаплення эмацыянальным дзяўчаты, скандзіраваць хлопцы, слёзы, мора запальнічак...

Цэлы год мінскія паклоннікі групы чакалі прыезду сваіх землякоў Лёвы і Шуры, якія вандруюць па белым свеце. Нарэшце афіш пазвалі ў казіно "Планета", дзе толькі адзін раз пры вячэрнім асвятленні і невялікай колькасці народа павінны былі выступіць "Сплін" і "Бі-2". Білеты каштавалі дорага. Жаданне трапіць у лік выбраных — вялізнае. Словам, у адным з лепшых сталічных рэстаранаў ўсё ж такі сабраліся заможныя мужчыны са сваімі сяброўкамі. Імпровізаваную танцпляцоўку арганізатары канцэрта саступілі студэнткам усяго за 10 у.е. з кожнай. "Сплін", дарэчы, так і не прыехаў.

— Чаму ж у такіх "інтымных" абставінах выступаеце? Вышлі б на стадыён у родным Мінску і далі б пары...

Л. — Ведаеце ж, існуюць розныя катэгорыі людзей, якія хочуць і музыку слухаць розную. Вельмі здорава, што апошнім часам багатыя людзі прыходзяць паслухаць рок-н-рол. Не фанграму, а жывую музыку. Гэта вялікі плюс на сённяшнім музычным рынку.

Ш. — У кастрычніку ў нас плануецца канцэрт на вялікай пляцоўцы. Магчыма, гэта будзе сталічны Палац Рэспублікі. Потым наведзем яшчэ некалькі беларускіх гарадоў. Мы з хваляваннем адносімся да Беларусі. Лёва ж у Мінску нарадзіўся, я — у Бабруйску.

— Вы так даўно не былі дома. Мы нават паспелі забыць, якім ветрам вас у "зоркі" вынесла...

— Стартвалі з Мінска, і — у Ізраіль. А там насельніцтва ўсяго пяць мільянаў. Рускамоўнай публікі — толькі адзін мільён. Для нашай групы гэта зусім мала. Пазней за "новым шчасцем" паехалі ў

Аўстралію — навучацца рэальнаму саўнду і прафесійным манерам. Прабылі там некалькі год, рабіліся больш дарослымі і выпускалі свае кампакт-дыскі. Аднойчы да нас у студыю прынесьлі тэлеграму з Масквы: "Калі вы — хлопцы з групы "Бі-2", то ўрачыста запрашаем вас на рок-фестываль у сталіцу Расіі". Гэта трэба ж! Іграем ў Аўстраліі, а нас, аказваецца, ужо ў Расіі ведаюць і нават вельмі ў музычную тусючку запрашаюць.

— Калі я спрабую абмяркоўваць вашу папулярнасць з мясцовымі музыкантамі, тыя пачынаюць нервавацца і не хочуць прызнаваць "Бі-2" беларусамі. Як думаеце, чаму?

Л. — Я не ведаю, што іх чапляе. Мы тут нарадзіліся і лічым Беларусь сваёй краінай. Проста жывем зараз у Маскве. Я, напрыклад, доўга збіраюся там жыць. І няхай нас называюць, як хочуць: беларуская група, аўстралійская, ізраільская... Мы не будзем змагацца ні за адно з гэтых найменняў. Калі, напрыклад, нас за-

просяць на "Еўрабачанне", мы не ведаем, якую краіну будзем прадстаўляць.

— Артыстамі якога жанру вы сябе лічыце?

Ш. — Уся музыка, якая ўзнікла на нашай прасторы ў сярэдзіне 90-х, — гэта поп-рок-н-рольная музыка.

Л. — Мы не імкнемся вызначыць накірунак. Самае галоўнае, што мы шчаслівыя. Дарэчы, усё гэта доўга тлумачыць, а вы ўсё роўна толькі пару радкоў напішаце.

— З чаго вы ўзялі?

Л. — Значыць, напішаце шмат? Нарэшце мая мама будзе задаволеная. А то прэса чамусьці ў апошні час расказвае пра нас усялякую брыдоту.

Ш. — То мы з Лёвам, маўляў, пабіліся, то на нас рыхтуецца нейкі замах.

Л. — У "аварыю" мы некалькі разоў "траплялі"... Не верце, калі ласка, "жоўтай" прэсе. Між іншым, мы верым у забабоны. Такімі публікацыямі можна і бяду наклікаць. Мне вось мама кожныя два дні тэлефануе: "Лёвачка, у цябе ўсё нармальна?" "Апроч таго, — адказваю, — што ты мяне будзіш званком у 7 гадзін раницы, а я хачу спаць, у мяне ўсё добра".

— Што вы скажаце пра беларускіх рок-музыкантаў?

Ш. — Разумеецца, яны трошкі адсталі. У Расіі сітуацыя з рок-н-рольнымі групамі даўно змянілася. Іх шмат, яны ўцягнуты ў прафесійны шоу-бізнес з прадзюсерамі, музычнымі фірмамі і да т. п. Гэта такія вялізныя бізнесы...

— Вы паспелі ў яго заскочыць?

Ш. — Так. Таму што нікуды не спяшаліся. І дасюль не спяшаемся.

Вікторыя ПАПОВА.
(«Саюз»).

КІНОШНЫЯ БАЙКІ Дзмітрыя МІХЛЕЕВА

Знакамітая кіназорка, прачытаўшы сцэнарый і месяц падумаўшы, як і належаць асобе яе рангу, дала згоду на здымкі. Мы пачалі з выезду ў кіназ-спедыцыю ў горад Гродна, які срод маіх калег меў рэпутацыю філіяла "Беларусьфільма". Штогод тут кінамаістрамі здымалася не менш двух мастацкіх фільмаў. Яно і зразумела: прыгожы горад, яго старажытныя вуліцы з водарам мінулых стагоддзяў і сучасныя ўскраіны з шырокімі праспектамі, напоўненымі святлом і прасторай, дазвалялі разыгрываць і гістарычныя, і казачныя, і сучасныя сюжэты. Вось і на гэты раз у гасцініцы "Нёман" пасялілася кінагрупа "Мяне клічуць Арлекіна" рэжысёра Валерыя Рыбарава, а мая група "Воля Сусвету" размясцілася ў гасцініцы "Гродна".

Кіназорцы і яе бабулі прапанаваны нумар спадабаўся: высока — сёмы паверх, цішыня. Ні фанатаў, ні журналістаў. Але ўжо на трэці дзень наш калідор пачаў запаўняцца групамі падлеткаў. Нейкім чынам мясцовыя паклоннікі "зоркі" даведаліся, дзе размясціліся іх куміры, і ўсялякімі шляхамі, у абыход вахцёрэў, прабіраліся ў гасцініцу і цярапліва пільнавалі ля дзвярэй нумара. Калі "зорцы" выпадала ў суправаджэнні "целаахоўніка" — ветэрана вайны, яе цудоўнай баявітай бабулькі, выходзіць у калідор, хлапчукі моўчы акружалі яе. Пераканаўшыся, што зносіны з аднагодкамі праходзяць у "сяброўскай атмасферы", бабуля пакідала кампанію. Падлеткі не крычалі, не рвалі на артыстыцы гузікі на сукенцы, не паводзілі сябе як рок-фанаты — яны проста глядзелі на яе ва ўсе вочы, радасна ўсміхаліся і ціха пыталіся пра тое-сёе.

— Табе падабаецца твая роля?
— У цябе ёсць сабака?
— Ты "цягнецца" ад "Дэпіш Мод"?
— У цябе ёсць хлопец?
— Я куру, гэта дрэзна?
Ну і раздача аўтографу, ка-мешне, адбывалася. Таксама — паважна, з гонарам.

Як жа фанаты даведваліся пра месца яе знаходжання? Пра спосабы і маршруты руху? Пра тое, ці дома яна ў гэты момант? Дзяўчына гэта вялікая тайна. Я толькі меў версію і здагадкі. Справа ў тым, што ў той год быў пік папулярнасці "зоркі": падлеткі ўсёй краіны хварэлі на "алісаманію", як вызначылі гэ-тае "захворванне" дзіцячыя псі-халагі. Тэлебачанне завальвалі мяхамі пісьмаў, фанаты "пасві-лі" яе суткамі каля пад'езду і не-самавітай кватэры. А нека-торыя "дзелавыя" аднакласнікі наладзілі бізнес — бралі з ачу-мельных фанатаў Алісы па "бак-су" за хатні тэлефон, які ў выні-ку суткамі стаяў адключаны. Гэ-ты маскоўскі "бізнес", га-вораць, увогуле квітнеў, і ў мя-не з'явілася падазрэнне, што і тут некаторыя партнёры па здымках карысталіся падобным прыёмам. Няма дыму без агню — вельмі ж ужо "не па срод-ках" жылі некаторыя з іх: купля-лі тузінамі "колу" і "фанту", частавалі ўсю масоўку.

Наташа Гусева, яна ж леген-дарная "Госця з будучыні" Аліса Селязнёва, працавала на пля-цоўцы выдатна. Яе стрыма-насць, абавязковасць, сабра-насць — якасці, мала ўласцівыя юнаму ўзросту (дзяўчыны бы-

ло ўсяго пятнаццаць гадоў), выклікалі павагу. Гэта быў сапраўдны, адораны прафесія-нал. Адносіны з галоўным героем, у якога яна па фільму павінна была закахацца і дапа-магаць яму ў драматычнай сіту-ацыі, склаліся дружалюбныя, што адбываецца незаўсёды і та-ды прыносіць шмат клопатаў кі-нагрупе. Не ведаю, пачуцці Славы Ільшэнкі, які таксама праславіўся пасля выканання га-лоўнай ролі ў фільме Сяргея Салаўёва "Чужая, белая і рабы". Напэўна, ён як і мільёны дзяцей у СССР, быў закаханы ў Наташу. Магчыма, не толькі та-му, што гэтая маскоўская дзяў-чынка была папулярнай, чым Пугачова, а таму, што яго адна-го запрашалі ў нумар на чай і бабуліны пірагі.

LOVE STORY

Прайшоў час, мы вярнуліся са здымак, і я ўжо манціраваў карціну. Адночы ў мантажнай і з'явіўся Герой Яе Рамана. Праў-да, жывучы ў Маскве, яна пра гэта нават не падазравала.

— Ці можна?

Звычайна ў мантажнай, каб не перашкаджаць рабоце, не павінны знаходзіцца пабочныя асобы. Але гэты "пабочны" быў асаблівы. Уявіце сабе добра складзенага, добра апранутага, даволі высокага 17-гадовага хлопца з тварам казачнага Іванушкі, але не дурня — вясёлыя зеленаватыя вочы з хітраватым прыжмуром пад светларым чубам на лбе, а яго ўсмішка выклікае ўсмішку ў адказ. Гэта і ёсць Дзяніс Мурашкевіч, яшчэ адзін "алісаман". Не чакаючы дазволу, ён з абаяльнай нахаб-насцю праціснуўся ў май-стэрню, на хаду папярэдзальна выставіўшы далоні:

— Я вам усё раскажу, зараз, зараз... Усю гісторыю...

Так, любім мы цікавыя гі-сторыі, і гэтым Дзяніс узяў і мя-не, і майго мантажора. Ён хадзіў у мантажную, як у школу. Ціха сядзеў за спіной, глядзеў, як мы "ганяем плёнку", выраза-ем, клеім. У канцы змены выпрошваў у нас трэзкі плёнкі з яго горэча любімай Алісай. Мантажора, жанчыну даволі строгіх правін, ён паспеў так за-чараваць, што яна дапусціла хлопца да чаіціццяў, на якіх мы даведаліся пра некаторыя дзяні-савы гісторыі. Але перш раска-жу пра самога Дзяніса.

Яго заўсёды вызначала ваяў-нічая самастойнасць. Гадоў з

трох ён хадзіў у дзіцячы сад сам, нікому не дазваляў завяз-ваць сабе шнуркі, зашпільваць гузікі. Сапраўдны скарб для бацькоў, а не дзіця. У школе таксама не дапускаў у адносі-нах да сябе ні заступніцтва, ні патурання. Натуральна, быў не-фармальным лідэрам, але лі-дэрства само па сабе яго моцна не прыцягвала. Дзяніс аддаваў сябе захапленню, якія змяняліся адно за адным: спорт, наву-ковая фантастыка, вывучэнне праблем, што хвалююць чала-вечтва, роздум над пытаннямі, на якія ў навуцы пакуль няма ад-казу... З ранняга ўзросту ён з усімі размаўляў сур'ёзна, па-даросламу, і разумныя дарос-лыя (на шчасце, яму ў асноў-ным трапляліся на шляху такія) таксама вялі з ім сумленную

гульнію без "сю-сю" і "паддаў-коў". Дайшло да таго, што ў Акадэміі навук, пераканаўшыся ў сур'ёзнасці яго захаплення паўзнамі, нават прапанавалі працу. І ён, спачатку з навукоў-цамі, а потым і адзін, забіраўся ў нетры палескіх балот і лавіў там гадзюк і іншую ядавітую жывёнасць па заказе АН БССР. Гэта была сур'ёзная мужчын-ская работа на кантрактнай ас-нове, з добрым для школьнага ганарарам. У вачах сваіх адна-класнікаў Дзяніс выглядаў то героем, то прыдуркам, але тое яго мала хвалявала.

Паглядзеўшы знакаміты дзі-цячы серыял, хлопец закахаўся ў Алісу Селязнёву — "Госцю з будучыні". Як і сотні тысяч ін-шых "алісаманаў", ён піша дзе-сяткі пісьмаў на тэлебачанне, просіць, патрабуе фота, адрас ці тэлефон свайго "кахання" і, канешне, не атрымлівае адка-зу. Ды ці магпа Наташа адка-заць на гэтыя мякі пісьмаў з усёй вялікай краіны?

І раптам, прыехаўшы з сваёй "атрутнай экспедыцыі", Дзяніс даведваецца, што яго "Кумір-Каханне-Шчасце-Сонейка" зна-ходзіцца тут, у гасцініцы "Мінск", у двух кроках ад яго! Ён ліхаманкава пачынае пры-думваць сцэнарыі і сюжэты, разыграўшы адзін з якіх можна было б падступіцца да дзяўчы-ны і пазнаёміцца. Дзяніс не сум-няваўся, што заважо сэрца ку-міра. Чалавек светлы, які вы-праменьвае добразычлівасць і ветлівасць, ён, канешне, меў нямала сяброў, у асноўным — сярод дарослых. Былі і ў Мін-скім цырку людзі, якія спачувалі Дзяніску і пачалі ўгадваць дрэсіроўшчыка выдаць хлопцу напракат беласнежнага цырка-вога коніка. Яны амаль уга-варылі дрэсіроўшчыка, але тут у самога Дзяніса з'явіліся сум-ненні: як "зорка" ўспрыме "аперэтаннага прыдурка", што з'явіўся пад яе вокны на белым кані? Так што план быў адхіле-ны. Але Дзяніс не супакоіўся. Далей прывяду расказ Наташы.

— Сядзім мы з бабуляй у нумары, глядзім тэлевізар. Рап-там — стук у дзверы. Бабуля крычыць:

— Заходзьце! — думалі па-каеўка ці яшчэ хто. З'яўляюцца два мужыкі ў сініх халатах і беретак. Уносяць у нумар вялі-зарную скрыню, ставяць па-сярэдзіне пакоя.

— Вы Гусева Наталля?
— Так. А вы хто.
— А мы служба сэрвісу. Вам падарунак ад вашых фанатаў — добры мінскі тэлевізар "Гары-зонт"! Распішыцеся, што атры-малі.

Мы не паспелі нічога ўця-міць, я распісалася ў нейкай па-перцы, і яны пайшлі. Першай апамяталася бабуля.

— Не трэба было прымаць, не трэба было распісвацца, гэта ж такая дарагая рэч. І даведку, другі экзэмпляр, не пакінулі... Што будзем рабіць? Не можам жа мы яго ўзяць, гэта несур'ёзна.

— Ну чаму, бабуля? Мне шмат чаго дораць.

— Чаму, чаму... Гэтыя твае чокнутыя на ўсё здольныя. Мо-жа ён крадзены...

— Бабуля, як жа можна такі велізарны ўкрасці? Гэта ж табе не кашалёк і не парасон. Ды й няма ў мяне паклоннікаў-зло-дзеяў.

— А ты іх усіх ведаеш? Не, Наташа, трэба адмовіцца. Да-вай патэлефануем адмі-ністратару і ўсё раскажам.

Расказвае Дзяніс:

— Сяджу я ў гэтым "тэлеві-зары", сагнуўся ў тры дугі, ка-лені за вушамі, нос кранаецца чаравікаў, і чую ўсю размову. Я ж вырашыў адрозу выкачыць са скрыні, як толькі мае сябры зачынуюць дзверы, але цікаў-насць ахапіла, вырашыў паслу-хаць трохі. Упершыню ж чую жывы голас Алісы:

— Пачакай, бабуля, давай адкрыем. Можна там запіска якая, даведаемся, хто яны, і зможам вярнуць...

Але бабуля ўпарта настой-вае, што, калі і адкрываць, то толькі ў прысутнасці панятых. Або адміністратару...

Я не чакаў, што так па-вернуцца падазеі, і жаласна па-даў голас са скрыні:

— Не трэба сведак, калі пас-ка, не трэба адміністратара...

І чую голас бабулі:

— Вой, хто гэта? Хто гэта га-ворыць? Адкуль?

— Бабуля, па-мойму, у нас "барабашка" паспяліўся...

— Гэта не "барабашка", гэта я, Дзяніс з тэлевізара...

Я вылез са скрыні і бачу: ба-булька "ўтопла" ў крэсле і за-катавае вочы. Наташа, мая Аліса з Будучыні, адскочыла ад скрыні, напружылілася ў баявой стойцы, а вочы яе пачалі налі-вацца лютай снявовай, як у тых змей, якіх я лавіў летам...

Закончыць расказ прый-дзецца мне.

Дзяніса, канешне, з трэскам выставілі за дзверы. Ён даведаў-ся пра нумар гасцінічнага тэле-фона Наташы і бесперапынна званаў, а таксама пісаў ёй, але яна маўчала. "Нічога, затое яна мяне запамінала", — усміхаўся ён, узгадваючы раз'юшаны по-зірк Наташы. Нягледзячы ні на што, Дзяніс быў упэўнены, што "нумар з тэлевізарам" у яго атрымаўся. Потым ён пайшоў у армію, пісаў ёй бясконцыя пісь-мы, і, можа, на сто трэцяе пісь-мо яна ўрэшце адказала. Звя-заўся "паштовы раман", які перарос у рэдкае па прыгажосці і святлу каханне. Будучы ў адпа-чынку, на перакладных, Дзяніс прычмаўся ў Маскву, пазнаёміў-ся і зачараваў Наташыных баць-коў. Пасля арміі яны паканіліся.

Вось так пачалася і працягва-ецца цудоўная гісторыя кахання Дзяніса і Наташы, якую яны і па сённяшні дзень пішуць разам.

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ

Шмат гадоў займаецца так званай лясной скульптурай народны майстар з Горак Магілёўскай вобласці Ігар СКА-РОМНЫ. Ён неаднаразовы ўдзельнік выстаў народнай творчасці. У калекцыі, сто-ранай прыродай, а таксама фантазіяй і рукамі майстра, больш за дзвесце работ.

Фота Генадзья СЯМЕНАВА, БелТА.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ ЗМЕШЧАНУЮ ў № 38

- ПА ГАРЫЗАНТАЛІ:** 9. Камі-сар. 10. Лексіграфія. 11. Га-нарар. 14. Маркота. 15. Карэц. 16. Капітал. 21. Архіў. 22. Маг. 23. Каранацыя. 24. Дах. 25. Арэ-на. 30. Чабан. 31. Базар. 32. Ка-жан. 33. Балет. 40. Аркан. 41. Чад. 42. Пансіянат. 43. Эра. 44. Атрад. 49. Перакат. 50. Ад-вар. 51. Прастор. 56. Анкалаг. 57. Арган. 58. Візіт. 59. Кавалак. 60. Генезіс. 61. Цяпло. 62. Бу-бен. 63. Капіляр. 68. Літовец. 69. Багаж. 70. Зарніца. 75. Аванс. 76. Шык. 77. Ве-чарынка. 78. Лад. 79. Аб'ява. 84. Круіз. 85. Сівер. 86. Сплай. 87. Залог. 94. Адліў. 95. Бог. 96. Структура. 97. Бур. 98. Склеп. 103. Арсенал. 104. Вакса. 105. Караван. 106. Баразна. 107. Бульбакапал-ка. 108. Вакцына.

- ПА ВЕРТЫКАЛІ:** 1. Кайстра. 2. Канал. 3. Лепта. 4. Акрабат. 5. Агрэгат. 6. Ліман. 7. Гамак. 8. Канвент. 12. Экран. 13. Фінал. 17. Кінавар. 18. Парабак. 19. Мылавар. 20. Аркестр. 26. Пас. 27. Бай. 28. Жак. 29. Бал. 34. Браньверства. 35. Тапаз. 36. Асада. 37. Сняжак. 38. Траса. 39. Галавацянства. 45. Метані-мія. 46. Кабрыялет. 47. Архіпе-лаг. 48. Водарасць. 52. Докер. 53. Сябло. 54. Бізун. 55. Залік. 64. Побыт. 65. Барак. 66. Парык. 67. Ангар. 71. Анархія. 72. Се-местр. 73. Экспарт. 74. Абмот-ка. 80. Міг. 81. Цір. 82. Рай. 83. Жак. 88. Адрасат. 89. Човен. 90. Куратар. 91. Атэстат. 92. Буран. 93. Бярвяно. 99. Ярына. 100. Кажух. 101. Каз-ка. 102. Саман.

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыя-нальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае тава-рыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краі-намі; Беларускае таварыства па сувязях з су-айчынікамі за рубяжом "Радзіма".

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛШЧЭНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛІЕЦКА.

Рэдактар аддзела

Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Віктар МАЦОШЭНКА.
Спецыяльныя карэспандэнты
Яўген КАЗЮЛЯ,
Алесь МЯСНІКОЎ.

Нэлі ПРЫВАПАВА.

Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Наш адрас: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазиці рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падлісны ідэнкс ў Беларусі 63854.
Тыраж 2 041 экз.
Зак. 2371.

Падпісана да друку 24.9.2001 г. у 12.00.
Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).